

LK 5 □ Telia netistab Viimsi
LK 6 □ Kui palju teenivad vallajuhid?

LK 8 □ Tallinna vangla kerkib
LK 11 □ Ajujahtijad Harjumaalt

SUURIM VÄLJAKUTSE ON RAHVA LIIKUMINE

Tervis, meie ühine rikkus

Ado Viik

Haigekassa Harju osakonna direktor

Nii mõnigi ettevõtjast äri-mees on minuga kokku saades protesti avaldanud – ajaks äri palju ägedamalt, aga need Eesti maksud, see sotsiaalmaks...

Olen siis alati ühte meele suunda võtnud. Riigi kulud tervisele on suured. Ainult 1 protsent inimesi tarbivad 30 protsenti haigekassa rahadest. 10 protsendile sotsiaalselt kindlustatutest kulub 70% haigekassa rahast ja 50 protsendile 98% rahast. Ja ülejäänud 50 protsendile sotsiaalmaksu maksjatest – neile kõige tervemaile – jääb kulutada ainult 2% haigekassa rahast.

Tundub ebaõiglane? Ja ongi ebaõiglane – nagu tervise jaotumine looduse poolt inimestele. Ja kui olen küsinud siis neilt äri-meestelt, kes kinnitavad, et nemad ei kuluta seda sotsiaalmaksuna riigile makstavat raha mitte kunagi ära, kas nad tahaksid kuuluda selle 1% inimeste hulka, kes kulutavad 30% rahast, või 50 protsendi hulka, kellele kulub 2% haigekassa rahadest, siis on vastus alati üks: tahame olla nende kahe protsendi saajate hulgas. Ja see on ka loomulik – nad tahavad olla – terved või peaaegu terved.

Sellest arutelu koorub välja haigekassa üks peamisi rolle – hoolitseda selle eest, et inimesed meie ühiskonnas oleksid kindlustatud arstiabi jaoks just nii palju, kui ühiskond hetkel suudab.

See suutlikkus on olnud läbi aegade erinev ja erineb tulevikus kindlasti sellest, mida me täna suudame. Eesti haigekassa loomisest on möödas rohkem kui veerand sajandit ja et ma ise olin haigekassa loomise juures – siis Pärnus – võin isiklike kogemuste ja veendumuste põhjal kinni-

tada, millised on olnud need muutused veerand sajandi ehk inimpõlve jooksul.

Rõhutaksin siin kolme momenti: vaatamata sellele, et elanike arv on Eestis vähenenud, pole kindlustatute panus vähenenud. See tähendab, et haigekassal on praegu tunduvalt rohkem vahendeid abivajajate tarvis kui oli toona. Teiseks, tehnoloogia on kõvasti arenenud, ja kolmandaks, mida tahaksin eriti rõhutada – meie meditsiinipersonal on tunduvalt parema, moodsama väljaõppe saanud. Siin tahaksin rõhutada, et teistest ja kolmandast meetmest rääkides pole me Eestis mingeid imerohtu leiutanud. Elame Euroopas ja meie areng on toimunud paralleelselt teiste riikide, eriti Saksa meditsiini arenguga. Ja ehk patsiendi jaoks suurim muudatus selle inimpõlvega – haiged ravitakse rohkem haiglaväliselt.

Mis on muutunud?

Kui läinud sajandi lõpukümnendi alguses viibis patsient keskmiselt 17 päeva haiglas, siis nüüd sama haigusega 4–5 päeva. Kui erinevatest haigustest kõnelda, siis mitme haiguse puhul, mida varem raviti vaid haiglas, tänapäeval keegi haiget ei hospitaliseeri. Nii on näiteks kopsupõletikuga. Kui sünnitanud ema viibis varem vähemalt nädala koos maimukesega sünnitusmajas, siis nüüd saavad ema-laps koju tavaliselt juba teisel päeval.

Mis see tähendab? Aga seda, et ruumid, tehnoloogia, inventar ja haiglapersonal pole enam nii kaua ühe inimese all kinni. Samas – kui vanasti olid ühes palatis koos juba varem sünnitanud naised ja esmasünnitaja, siis toimus nii öelda sotsiaalne koolitus – kogenud emad jagasid oma tarkust noorele.

Nüüd on vaja selleks perekooli ja beebide kooli. Noort ema on vaja ju õpetada. Nii et meditsiini käsutuses olevad vahendid tuleb ümber suunata vastavalt aja nõuetele. Nii on see kõigis meditsiini valdkondades. Hoiame haiglapinda kokku, sest meil ei ole vaja nii palju betooni. Aga ega betooni alt vabanev ressurss selle pärast kasutamata jää, see kulub uusima, aina kallima tehnoloogia jaoks. Ja loomulikult personalil väljaõppeks, kes uusima tehnoloogiaga tööle peab hakkama.

Teisalt toob uus tehnoloogia kaasa ka suuremad kulud. Varem olid kõik süstlad ja vereülekandeseadmed kordumuskasutuses – öde keetis läbi ja süstlad-torud läksid jälle käiku. Ühekordselt kasutatavad seadmed on küll kallimad, aga näiteks vereülekannete puhul ravime tänapäeval neid haigusid, mis 15 aastat tagasi vereülekande käigus ühelt inimeselt teisele edasi anti. Ühekordselt kasutatavate seadmete puhul on see praktiliselt välistatud.

Mis on haigekassa

üks suuremaid väljakutseid hetkel? See on rahva liikumine, siseriiklik migratsioon Eestis.

Mida toob tulevik

Viimase nelja aastaga on kindlustatute arv Harjumaal kasvanud 24 000 inimese võrra. Kui räägime perearstide nimistutest, kus nimistus võiks olla kuni 2000 inimest – tegelikkuses peaks olema number väiksem, 1700 patsienti, siis ei põle arst nii kiiresti läbi – tähendab see, et viimase nelja aastaga peaks Harjumaale lisandunud olema 15 perearsti.

Kõikides ülejäänud Eesti maakondades on elanike arv vähenenud 27 000 inimese võrra.

Selline migratsioon mõjutab ka haiglate võrku, kuskil ju vabaneb ressurss, kuskil napib seda.

Kangadzungel

Detsembri lõpuni

Aitame valmistada jõuludeks!

ALATES

KOGU KAUP

50-80%

KUNI

E-poes aasta lõpuni kõik kaubad -75% www.kangadzungel.ee Detsembris outlet'ides kogu kaup -80%

KANGADZUNDEL XXL
TALLINN, Tartu mnt.35
Tel. +372 6213105
E-R 9-19 L-P 9-17

TALLINN
Pärnu mnt. 558a
Tel: +372 6003443
E-R 10-20, L-P 10-18

TALLINN
Mustamäe tee 12
Tel: +372 6562869
E-R 9-19, L-P 9-18

HAAPSALU-OUTLET
Lihula mnt. 3
Tel: +372 4778200
T-R 10-18, L 10-15

HAAPSALU
Jaama 9
Tel: +372 4737034
T-R 10-18, L 10-15

PÄRNU
Karja 6
Tel: +372 4431460
E-R 9-18, L 9-15

TALLINN-OUTLET
Tartu mnt. 35, II korrus
E-R 10-18, L 10-17

TARTU
Turu 14
Tel: +372 7352277
E-R 10-20, L-P 10-18

KURESSAARE
Kihelkonna mnt. 3
Tel: +372 6215786
E-L 10-18

TROMBI EEMALDATAKSE NÜÜD KA SONDIGA REIEARTERI KAUDU

Insult: otsustavad esimesed kuus tundi

MEDITSIIIN

Andres Tohver

andres@harju.ee

□ Insuldikeskused Eestis on Tallinnas, Tartus, Pärnus ja Kohtla-Järvel. Et ravi oleks edukas, tuleb insuldi sümptomeid märgates kohe helistada numbril 112.

Tartu Ülikooli Kliinikumi radioloog doktor Meelis Jakobson osutab sõrmega ülevõttele, mis on tehtud 70-aastase Aleksanderi ajuarteritest. Seal on selgelt näha, kuidas hapnikku ja toitaineid toov arter ajus hargneb. Üks harudest on ummistunud verehüübe ehk trombiga.

Veel kümne aasta aasta eest oleks see tromb sinna jäänudki. Praeguseks on aga välja töötatud tehnika, kuidas reiearteri kaudu sisestatud sondi abil jõutakse ajuni ja spetsiaalselt võrku kasutades tõmmatakse tromb ajust välja.

Kõlab ulmeliselt, aga eelmisel aastal tehti sääraseid operatsioone Eestis kokku 109. Kuidas näevad välja operatsiooni detailid?

Reie kaudu trombiini

Tartu Ülikooli Kliinikumis viiakse insuldihaige erakorralise meditsiini osakonda, kus toimub esmane ägeda staadiumi ravi. Seal üritatakse haigele teha trombolüüsravi ehk siis ajuveresoont blokeerivat trombi ravimitega lõhustada.

“Kellel trombolüüsravi on edutu, aga tromb on niivõrd suur, et meie vahenditega on ta mehaaniliselt eemaldatav, siis ta jõuab meile,” selgitab Jakobson.

Tartus eemaldatai trombi mehaaniliselt esimest korda 2011. aastal. Eestis tehakse käesoleval ajal kolmandik sääraestest operatsioonidest Tartu Ülikooli Kliinikumis, ülejäänud Põhja-Eesti Regionaalhaiglas ja Ida-Tallinna Keskhaiglas.

Et tromb mehaaniliselt eemaldada, pannakse kõige sagedamini juhtesond ehk aspiratsioonikateeter sisse kubemes reiearterist. Lihtsamini seletatavalt asub punktsioonikoht karvakasvu kolmnurga kõige välimises nurgas, seal on arteri diameeter 6–9 millimeetrit, juhtesondil 2,5–3 millimeetrit.

Juhtesond läbib esmalt ühisreiearteri, seejärel välisniudearteri, ühisniudearteri, kõhuarordi ja torakaalaordi. Aordikaare peal, kus hargnevad neli aju verrega varustavat arterit, tuleb juhtesond suunata sinna, kus tromb vereringet takistab.

“Kahjuks ei ole enamik patsiente sellised, kelle anatoomia on nagu raamatust ja kogu tegevus kulgeb, nagu tekstis ette nähtud,” selgitab radioloog. Veresoone võib olla nii tugevalt lupjunud ja lookev, et sond seda mööda edasi ei pääse.

Veresoonte anatoomia hindamiseks, haiguse leidmiseks ning töövahendite navigeerimiseks süstitakse aeg-ajalt kontrastainet, mis veresoone valendiku röntgenkiirtes nähtavaks muudab.

Ummistunud koht läbitakse juhtesondist väljuva peene mikrokateetriga, läbi selle sisestatakse

Doktor Meelis Jakobson näitab Tartu Ülikooli Kliinikumis ülevõtet Aleksanderi ajust.

3x Andres Tohver

Doktor Janika Kõrv oma töökabinetis Tartu Ülikooli Kliinikumis.

Ülevõtte suurendus. Ring ja nool osutavad ajus kohale, kus tromb on blokeerunud Aleksanderi arteri.

se traadist võrk. Mõneminutilise ooteaja järel on takistus loodetavasti võrgu külge kinnitunud ning selle saab juhtesondi kaudu välja tõmmata.

Kiirus on otsustav

Sääraest metoodikat rakendati ka Aleksanderi puhul. Patsient sai insuldi öösel. “Õnneks jõudis patsient tänu tähelepanelikele kodustele õigeks ajaks haiglasse. Hommikul oleks olnud juba liiga hilja,” meenutab doktor Jakobson.

Aleksandrile kutsuti kiirabi. Tartu Ülikooli Kliinikumis tehti otsus tromb mehaaniliselt eemaldada. “3. novembri öösel kell 2.15 alustasime ja kell 3.05 viidi ta meie osakonnast ära,” täpsustab radioloog. Edasi jätkus ravi neuroloogia osakonnas.

“See, et me saame veresoone lahti, ei tähenda veel, et patsient taastub täielikult. Siin on määravaks ajaline faktor. Minutitega hukuvad miljonid neuronid,” ütleb Jakobson. Neuron on aju närivirakk.

Üllataval kombel võib insuldihaiget aidata ka looduslike moodavoolusoonete ehk kollateraalse teke ajus. “Teiste veresoonte mitteahenenud basseinidel kasvavad peale kompensatoorsed veresooned. Mõnel on neid rohkem, mõnel vähem,” räägib ta.

Kui pikk on aga aeg, kui trombi mehaanilise eemaldamisega on võimalik inimest veel aidata? “Praegu on tõmmatud piir kuue tunni peale. On leitud, et peale kuuendat tundi ei ole meil enamasti mitte midagi päästa,” lausub Jakobson.

“Tihti peale on niimoodi, et kui insult tabab kell üks öösel, siis inimene magab edasi ja avastatakse hommikul kell seitse. Selleks ajaks on kuue tunni aken juba täis tiksunud,” räägib ta.

Kõige noorem, kellel Tartus sondiga tromb eemaldatai, oli üks 12-aastane laps. Tavaliselt on patsiendid siiski 70–80-aastased. “Meie jaoks on see muidugi oluliselt raskem. Inimesel vanusega veresooned muutuvad kääniliseks ja kateetermanipulatsioonid muutuvad keerulisemaks,” selektab Jakobson.

Insuldi alaliigid

Tartu Ülikooli Kliinikumi neuroloogi doktor Janika Kõrva sõnul on Eestis aastas 4700 insuldi. “See tähendab äkki tekkinud ajukatastroofi, mille põhjuseks on kas veresoonte ummistumine või siis veresoonte lõhkemine,” ütleb ta.

“Veresoonte ummistumine ehk isheemiline insult tähendab, et teatud aju piirkond, mida ummistunud ajuarter varustab verrega, ei saa piisavalt toitaineid ja

hapnikku, sest verevool on seal lakanud. Selliseid insulde on 85 protsenti,” ütleb Kõrv.

“Teine põhjus on see, kui ajuarter lõhkeb aju sees. Neid on 10 protsenti,” räägib ta. “5 protsenti on veel selline verevalandusega seotud alaliik, mille sagedasemaks põhjuseks on kotjad laiendid arterite seinas, mis võivad samuti lõhkeda.”

Ummistuse põhjuseks võivad olla seinakahjustused ajuarteris või unearteris või ajutüve toitvas põhimikuarteris. Kahjustuste põhjuseks on tavaliselt arterioskleroos ehk veresoonte lupjumine. “Tekib hemodünaamiline häire, see tähendab, et piisavalt verd ei jõua ajukoeni välja,” ütleb Kõrv.

Ummistuse võib põhjustada ka südame rütmihäire üks alaliikidest – kodade virvendusarütmia. “Sellel puhul võivad südames tekkida trombid, millest siis vereklombid ehk embolid liiguvad edasi ajuarterite poole ja sulgevad need,” selgitab neuroloog.

Ummistus võib tuleneda veel kõrge vererõhu või suhkru tõve tõttu kujunenud väikeste veresoonte haigusest, see kahjustab väiksemaid veresoone aju süvakihtides. Harvaesinevaks põhjuseks on arterite põletikud, mõned geneetilised haigused.

“Verevalandustega seotud alaliikide puhul võib tekkida

peavalu. Kui on tegemist aneurüsmide lõhkemisega, on tulemuseks kõige tugevam peavalu, mida inimene on kunagi tundnud,” ütleb Kõrv.

Kui veresoone ummistub, ei pruugi peavalu ollagi. Kuidas säärasel juhul insult ära tunda? “Tekivad neuroloogilised ärajäämanähud, näiteks ühe suunurga allavajumine. Samal kehapoolel tekib sageli ühe käe ja jala halvatus. Halvatusega kaasneb tihti tundlikkuse kadumine või häirumine ühel kehapoolel. Võivad tekkida kõnehäired. Mõnikord esineb kahelinägemine või ühepoolne vaatevälja kadumine, tasakaaluhäired,” selgitab arst. Kõik need sümptomid tekivad äkki.

Insuldi sümptomite ilmnemisel kas endal, sõbral, sugulasel või kontvõõral tuleb kindlasti viivitamatult helistada häirekeskuse numbril 112. “Seal töötavad dispetšerid, kes küsivad konkreetseid küsimusi insuldi kohta. Vastavalt sellele ka käitatakse,” soovib Kõrv. Kohe sõidab kohale kiirabi ja sõidutab haige haiglasse.

Kiirabis hoitakse lahti haige hingamisteed, jälgitakse, et elulised näitajad oleksid stabiilsed. “Kiirabi ei tohi anda suu kaudu tablette. Kui vererõhku on vaja langetada, teevad nad seda vee- ni kaudu,” ütleb ta.

Kui kiirabi jõuab insuldihaigeni, kelle sümptomite tekke algusest on möödas vähem kui neli ja pool tundi, siis teatatakse saabumisest haiglasse ette. See on Kõrva sõnul kriitiline aeg, sest ainult selle aja jooksul on võimalik alustada trombi lõhustava raviga.

Kiirabipersonal küsib koduselt, mis haigusi on patsient põdenud, milliseid ravimeid kodus võtnud. Patsient viiakse erakorralise meditsiini osakonda ehk EMOSse, kus valvoneuroloog hindab haige olukorda. Peast tehakse kohe pildidiagnostilised uuringud.

Vastandüstuste puudumisel üritatakse veresoone ummistumise puhul trombi lõhustada ravimitega. Sääraest meetodit kutsutakse trombolüüsiks.

Kui tegemist on ühe kindla ummistusega suures ajuarteris, kuhu on võimalik sondiga reiearteri kaudu ligi pääseda, siis tõmmatakse takistus välja nõnda, nagu me eelnevalt juba kirjeldasime. Tromb võib olla mitu sentimeetrit pikk.

Erandjuhtudel, kui veresoone on lõhkenud aju pinnas, võidakse kirurgiliselt sekkuda läbi kolju. Kui verevalandus on sügaval ajus, opereeritakse harva. Aneurüsmi lõhkemise korral püütakse kirurgilise vahelesegamise teel kotjas laiend vereringest välja lülitada.

Oluline võtta ravimeid

Insuldihaiged hospitaliseeritakse haiglades insuldiüksustesse. Hinnatakse patsiendi neelamist, jälgitakse vererõhku, kontrollitakse muid elutähtsaid näitajaid ja hoitakse need vajalikes piirides. Juba päev pärast insuldi algab taastusravi. Eestis hoitakse haiget insuldiüksuses keskmiselt seitse päeva.

Kõrva sõnul sureb kolme-kümne päeva jooksul nendest, kellel veresoone ummistus, natuke alla 20 protsenti. Verevalanduse puhul on suremus sama aja jooksul 40 protsenti.

Kõikidest surma põhjustest Eestis langeb insuldi arvele 8 protsenti.

Haiglast väljakirjutamise järel on mõned inimesed nii hästi paranenud, et jäävad ainult mõneks ajaks koju haiguslehele, kuid suurem osa jätkab taastusraviga. On ka neid, kes saavad kiiresti tööle tagasi pöörduda. “Pool aastat pärast insuldi on pooltel halvatus. Viiekuulise järel on kõnehäired. Kolmandikul on depressioon,” räägib ta.

Oht ei ole siiski veel möödas. Seetõttu on oluline võtta neid ravimeid, mis haiglast on välja kirjutatud. Ravimeid tuleb sageli võtta elu lõpuni, sest see on vajalik korduva insuldi ennetamiseks. “Insuldi kordumise risk on suur,” hoiatab Kõrv. “Veresoone ummistumise puhul on kordumise tõenäosus viie aasta jooksul 25–40 protsenti.” Ravimitega koos peab käima mõõdukas füüsiline aktiivsus, tuleb loobuda suitsetamisest ja alkoholi tarvitamisest.

Ettevaatlik tuleb olla auto- roolis. “Soomes on nii, et kui inimene on insuldi diagnoosi saanud, siis tal kolmeks kuuks peab autojuhiloobuma,” toob doktor Kõrv eeskujuks põhjanaabreid. “Meil oleks ka sellist seadust vaja.” ☺

MIKS 1. TÜÜPI DIABEET TEKIB, EI TEATA TÄNASANI

Kooselu diabeediga

DIABEET

Marko Tooming
marko@harjuelu.ee

Diabeedi ehk suhkruhaiguse kohta öeldakse, et see on raskeim läbi inimese elu kestev haigus. Kui diabeeti põdev inimene tahab elada täisväärtuslikku elu, peab ta oma haigusega tegelema iga päev, iga tund. Kui haigus hooletusse jäetakse, võivad tagajärjed olla karmid.

Marko Tooming

marko@harjuelu.ee

Diabeeti on teatavasti kahte tüüpi: esimesse tüüpi haigestuvad peamiselt lapsed ja noored ning selle ärahoidmiseks ei suuda keegi midagi teha. Siiani ei tea, kuidas või miks esimesse tüüpi haigestutakse.

Teist tüüpi diabeet, mida põevad 90% suhkruhaigestest, on nn elustiili haigus, millesse haigestuvad pigem täiskasvanud, kes toituvad valesti ning on füüsiliselt mitteaktiivsed, kuid sellel haiguse tüübil on ka väga kõrge geneetilise eelsoodumuse risk, lausa 50%.

MTÜ Eesti Laste ja Noorte Diabeedi Ühing juhataja Kristi Peegel selgitab, et 1. tüüpi diabeet on autoimmuunhaigus, mis tähendab, et keha pöörduv iseenese vastu – hakkab hävitama pankreases beetarakke, mis toodavad insuliini. Kui keha enam insuliini ei tooda, peab inimene edasi elamiseks saama kehavälisest insuliini, et saada kätte toidust energiat.

Kui 1980ndatel haigestus Eestis 1. tüüpi diabeeti keskmiselt 20 last aastas, siis tänaseks on see arv kerkinud 70 lapseni.

Suurim vahe kahe tüübi vahel on, et kui teist tüüpi diabeeti haigestumist on võimalik vältida või edasi lükata tervisele eluviisidega, siis esimest tüüpi mitte. “Selle puhul pole inimesel endal võimalik midagi teha, siin ei aita ka korralik toitumine,” selgitab Peegel.

Miks haigestutakse?

Lihtsaim selgitus, mida 1. tüüpi diabeedi tekkimise kohta kasutada, on pärilikkus. Ometi ei kinnita seda statistika – pärilikkuse teguriks on praeguste teadmiste juures vaid 10%. Miks siis haigestub aina rohkem lapsi 1. tüüpi diabeeti? Peegli sõnul liigub selle kohta palju hüpoteese. “Kui minu laps haigestus 10

aastat tagasi, siis räägiti peamiselt D-vitamiini puudusest Põhjamaa inimeste organismis, kui-võrd Soomes on maailmas enim 1. tüüpi diabeeti – vähe päikest, organism ei omasta piisavalt D-vitamiini, immuunsüsteem nõrgeneb,” rääkis ta.

See hüpotees püsis seni, kuni diabeeti haigestumise laine jõudis ka Lõuna-Euroopasse, eriti Sardiiniasse, kus päikesepuuduse üle ei saa keegi kurta.

2007. aastal suurenes järsult 1. tüüpi diabeeti haigestumine ka Eestis. Kui 1980ndatel haigestus keskmiselt 20 last aastas, siis tänaseks on see arv kerkinud 70 lapseni aastas.

Ka Eestis on uuritud, miks diabeeti haigestumine sageneb. Soome, Karjala ja Eesti laste seas 2008–2014 läbi viidud Diabimune uuringu tulemusi avades ütles dr Vallo Tillmann, kes on Tartu lastekliiniku juhataja ja endokrinoloog, et siis, kui laps sünnib, võiks pere ideaalis kolida metsade keskele puhtasse loodusesse ja võtta kodulooma, soovitavalt koera.

Miks koera? Sest see on seotud hügieeni hüpoteesiga diabeeti haigestumise kohta – liiga puhas elukeskkond ja liiga vähe häid baktereid. “Kui sa pesed Cilit Bangiga põrandad, Fairyga nõud ja Safeguardiga käed, siis su ümber pole enam normaalseid baktereid,” selgitas Peegel.

Ta toob näiteks vestlused lasteaias õpetajatega, kes kinnitavad, et kõige tervemad on need lapsed, kes roomavad poris, kel pole mütsi, salli ega kindaid ja kelle vanemad pole sellised, et riided on kogu aeg viigitud ja triigitud.

Kuid ka keskkonnafaktor on vaid hüpotees. Veel on välja pakutud enteroviiruste mõju haiguse käivitamisel ning juba eelmajal aastal geneetiliselt soodumust. Üks seni kinnitamata hüpoteese on liiga varane kokkupuude lehmapimavalguga.

Kuidas saadakse teada

Kui siiani pole teada, mis 1. tüüpi diabeeti põhjustab, siis sümptomid on selged – laps või noor hakkab ebanormaalselt palju jooma ja pissima ning kõhnub silmnähtavalt. “Teismeline võib ühe kuuga kaotada kaalust ka kuni 10 kilo, silmade ümber tekivad mustad ringid, tekib energiapuudus ja jõuetus. Mõnel tekib nälj, mõni ei taha enam üldse süüa, aga juuakse tohutult,” kirjeldas Peegel ja tõi ühe drastilise näite: ema märkas, et tema 9-aastane laps hakkas öösiti tihti WCs käima. Tõeline teadmine, et lapsega on midagi korralt ära, jõudis kohale aga ühel soojamaareisil, kus laps jõi poejärjekorras seistes tühjaks kaheliitrisse mahlapaki. Reisilt naastes mindi arsti juurde, kes pani diagnoosi: 1. tüüpi diabeet.

Vere suhkrutase testimine

Kristi Peegel on viimased kümmekond aastat üritanud leida vastust küsimusele: miks haigestuvad lapsed ja noored diabeeti? Erakogu

on tegelikult väga lihtne – selleks on olemas aparaat nimega glükomeeter, mis annab tulemuse 5 sekundiga. Tervel inimesel jäävad vere suhkrunäidud 4 ja 7 mmol/l vahele. Kui näidud on liiga kõrged (üle 15 mmol/l), siis nimetatakse seda hüperglükeemiaks, kui liiga madalad (alla 3,5 mmol/l), siis hüpopglükeemiaks. Viimase puhul võib inimene langeda koomasse, sest organismis puuduvad vajalikud suhkruravurid.

“Diabeeti põdeva inimese suhkrunäidud praktiliselt 4 ja 7 vahele ei jäägi, vaid käivad pidevalt üles-alla ja see ongi see kõige tõsisem asi diabeedi juures. Kui sa ei taha hilisemaid tüsistusi, tahad elada täisväärtuslikku elu oma jalgade, silmade ja neerudega, siis peab suhkrunäidud hoidma ideaalis 4 ja 10 vahel,” rääkis Peegel.

Töö ilma puhkuse

Diabeeti põdev inimene teab, et liiga madal veresuhkur võib lõppeda koomaga ning liiga kõrge lõhub organeid. See tähendab, et päevast päeva peab suhkruhaige kontrollima veresuhkru taset ning süstima insuliini. Kuidas inimesed selle elu aegse kohustusega hakkama saavad ja selle omaks võtavad, on erinev.

“Kui koolieelik jääb haigeks, on tal sellega lihtsam leppida. Koolilastel võib tekkida juba enese häbenemine, sest raske on olla teistest erinev – nad elavad käskude järgi: sa pead veresuhkru taset mõõtma, insuliini süstima, ei tohi kõike süüa nii palju, kui tahad – ja mõned ei lepi sellega,” räägib Peegel.

Arsti juures käiakse korra kolme kuu jooksul, kui mõeldakse patsiendi glükohemoglobiini. Kui kolme kuu keskmine jääb alla 7,5%, on see hea tulemus ning tähendab, et tüsistuste risk on minimaalne. “Seda on võimalik saavutada siis, kui kogu aeg mõõdad, süstid, sööd korrektselt,” ütleb Peegel. “Meile on teada, et 60% Eesti diabeeti põdevatest lastest pole glükohemoglobiini korras, see tähendab, et nad elavad mingi tase riski tüsistuste riskiga.”

Et insuliini manustamine oleks kergem ja vähem ebamugavust tekitav, on olemas insuliinipumbad, mis ühendatakse inimese keha külge. Samuti on saadaval sensorid, mis mõõdavad veresuhkru taset. Mõlemad on muidugi kallimad kui tavapärased vahendid ning vähemalt praegu ei pea haigekassa neid kulutõhusaks. Enim probleeme on haiguse ja raviga teismelistel tüdrukutel ja noortel naistel, kes jätavad kõige tihemini ravi hooletusse. See on aga traagiliste tagajärgedega. “On kahjuks liiga palju naisi, kes lapsest saadik diabeeti põdenud, jätnud teismeliseks ravi hooletusse, on nüüd kas pimedad, jalutud või neerutud,” räägib Peegel. “Selliseid lugusid on rohkem, kui me tahaksime neid kuulda.”

Õige ravi ja eluviisidega diabeeti põdev inimene saab elada pika elu. Õigete eluviiside sekka kuulub ka sportimine. “Sport ei ole ohtlik, see käib vägagi kokku diabeediga,” kinnitas Peegel. “Ohtlik on sportima minna siis, kui näit on väga kõrge – üle 15mmol/l.”

Dr Mihkel Mardna soovib: “Inimesed, kes tegelevad tervisespordi või liikumisharrastusega, peaksid laskma ennast asjatundjatel kontrollida.” Allar Viivik

Kuidas jääda tervisespordi tehes terveks?

Liikumine ja tervisesport on saanud paljude harjulaste igapäevaseks harrastuseks. Kes teeb metsajooksu, kes kepikõndi või harjutab jõusaalis. Et tervis säiliks ning probleeme ei tekiks, tuleb aga hoiduda ülekoormusest või -pingutusest.

Allar Viivik

allar@harjuelu.ee

Harju Elu küsimustele vastas Spordimeditsiini SA ortopeed, spordiarst Mihkel Mardna.

Millised on tihedamalt esinevad mured tervisespordis või liikumisharrastuses?

Kõige sagedasem mure on see, et hinnatakse enda terviseleku seisundit ja füüsilist valmisolekut üheks või teiseks pingituseks valesti. Ehk lühidalt: tihti hinnatakse enda võimeid üle. Sealt saavad alguse erinevad tervisehäda. Sealhulgas ka ülekoormusvigastused ning ägedad traumad ning kardiovaskulaarsüsteemi ehk südame-veresoonkonna mured.

Alati peab arvestama üldtervislikku seisundiga. Ehk muret võivad teha kõrgvererõhutõbi, ülekaalulisus ning suhkruhaigus. Samuti südame rütmihäired, mis ei pruugigi üldse igapäevaselt tunda anda.

Seega on üleskutse: inimesed, kes tegelevad pidevalt tervisespordi või liikumisharrastusega, peaksid läbima tervisekontrolli. Harrastussportlane peaks laskma ennast kontrollida perearsti juures. Kui vaja, siis saab perearst suunata edasi juba erialaarstide juurde.

Eriti peaksid ennast kontrollima need, kelle tervisesport või liikumisharrastus algab n-ö tühja koha pealt.

Milliste haigustega tuleb harrastajatel olla eriti tähelepanelik? Minul on näiteks noor sugulane, kellel on diabeet, kuid sõidab ratast ja osaleb rogaini-

võistlustel.

Suhkruhaigus peab olema ravimitega kontrolli all. Pikkadel distantsidel olgu medikamendid, komm või suhkrukuubikud alati käepärast. Tema suhkruisaldus veres muutub teist moodi kui tervel inimesel. Tervisesporti võib diabeediga teha, tippisport on juba problemaatilisem ja kohati küsimärgi all.

Kas kerge ülekaalulisus kesk- ja noorte hulgas levinud nutisõltuvus ning sellega kaasnev vähenenud liikumine?

Liikumine on tervise ja tervelt elatud aastate alustala. Tervisesporti tuleb alustada mõdukalt. Kui inimene on veidi ülekaaluline, siis jooksmine ei ole talle just kõige sobivam. Parem on ehk harrastada rattasõitu, ujumist ning teha erinevad jõusaali treeningud. Nendel aladel on liikumine dünaamiline. Ei ole vertikaalse kompressiooni momenti, mis pörutaks liigeseid.

Millist mõju avaldab laste- ja noorte hulgas levinud nutisõltuvus ning sellega kaasnev vähenenud liikumine?

Siin pole vaja kaugele mõelda. Kui mina olin koolipoiss, siis käis võistlus selle eest, milline klass rahvastepalli väljaku vaheajal enda valdusse saab. Pärast kooli mängisime ikka kas jalgpalli, liikusime metsas või jooksime ringi. See oli tõeline liikumisharjumus. Täna on see asendunud aknalaudadel istumise, nutitelefoni näppimisega ning “arvutis olemisega”. Kõik need asjad võivad viia sotsiaalse katastroofi. Koolilastele kirjutatakse juba praegu välja aina rohkem antidepressante. Parim Facebook on minu meelest see, kui lähed õhtul välja, mängid sõpradega jalgpalli ja suhtled nendega.

Eestis on liikumisharrastuse propageerimisel eestvedaja rollis Eesti Olümpiakomitee, kelle patronaazi all toimuvad paljud rahvaspordi- ja liikumisharrastusega seotud üritused ning tervisekampaniad.

KES TEEB KAEVU?

- puurkaevude puurimine ja puhastamine
- maasoojuskäevude puurimine
- süvaveepumpade ja septikute paigaldus
- vee- ja kanalisatsioonitööd

BALTİ PUURKAEV OÜ
www.baltipuurkaev.ee
tel. 521 7415 504 2999

Saku Hambaravi

HAMBARAVIKABINET

Asume Saku Konsumi II korrusel

Tel 661 6716
GSM 5661 5716

sakuhambaravi.ee

PÄRNU Kalamajakas

Pakume tööd klienditeenindajatele Pärnu Kalamajaka poodides Tabasalus Gurmees Garaažis ja Tallinnas Nõmme turul. Kui oled pakkumisest huvitatud, siis saada oma CV triin@kalamajakas.ee või helista 5694 4799.

Vox populi, vox Dei

Kas olete sellel sügisel püsinud terve?

Marleen Otsus

Vaida noortekeskuse töötaja

Üllatuslikult ka endale olen sellel sügisel külmetushaigustest mööda hiilinud. Otsest nippi, kuidas end tervena hoian, pole veel välja selgitanud. Sööen palju puu- ja juurvilju ning liigun mõõdukalt. Kuna olen suur tee sõber, joon päevas mitu tassit rohelist teed, tavaliselt lisan ka sidrunit või veidi ingverit. Väsimuse vastu aitab ka ühele asjale keskendumine ning mõtetega tööülesannete juures kohalolek.

Kersti Klaan

Abiaednik

Olen sellel sügisel pääsenud külmetushaigustest. Lihtsalt teen tööd, magan normaalselt ja söön korralikult. Nii lihtne see ongi. Muud nippi varuks ei ole. Loodetavasti tervis püsib korras. Olin viimati külmetushaiguses eelmisel aastal, aga ma ei mäleta enam, millal täpselt.

Tiit Vahenõmm

Saku vallavolikogu esimees

Sügisel tõbine pole olnud. Hea ennetava tegevuse retsept on nõuka ajast pärit. Suve jooksul tuleb 2–3 nädalat ennast päikese ja sooja merega turgutada. Viimase kuue aasta lemmik on olnud Horvaatia.

Eesti elanikud ei tea, et HIV-i nakatutakse sugulisel teel

Ann Asser

GSK Eesti kommunikatsiooni spetsialist

Novembris GSK Eesti poolt tellitud ja Kantar Emori poolt läbi viidud Eesti elanikkonna küsitlus näitas, et inimeste teadlikkus HI-viiruse levikust ja tänapäevastest ravivõimalustest on jätkuvalt madal.

Sihtasutuse Koos HIV vastu asutaja ja juhi Vilja Toomasti hinnangul näitavad uurigu tulemused, et vaatamata 29 aasta möödumisest esimesest HIV-positiivse diagnoosimisest Eestis on ühiskonnas HIV-i suhtes ikka veel palju teadmatust. “Samas just teadlikkus HIV-levikust ja tänapäevastest ravivõimalustest aitaksid panna piiri HIV-epideemia levikule,” tõdes Toomast. “Kui inimesed võtaksid HI-viiruse suhtes testimist loomulikuna ja suhtuksid teemasse ilma hääbitunde ning eelarvamusteta ning teadvustaksid, et HIV-diagnoos ei tähenda elu lõppu, oleks meil võimalik uute nakatunute arvu tuntavalt vähendada.”

Novembris Kantar Emori poolt läbi viidud uuringu tulemuste kohaselt on seitse inimest kümnest kindlad, et HIV levib Eestis peamiselt süstivate narkomaanide seas. Vaid 25% vastanutest nimetasid peamiseks leviku viisiks sugulist vahet. See fakt näitab, et enamik Eesti elanikke ei tea, et HIV ei ole

Jaak Salumets

Endine korvpallitreener

Haiguste peale ei tasu palju mõelda. Kui ta tuleb siis ta tuleb. Õpi tunnetama oma keha vajadusi ja vastavalt sellele ka käitu. Liikumine ja veelkord liikumine. 10 000 sammu iga päev ei ole piisav. Pii-sab siis kui iga treeningkord sunnib keha pingutama. Vaimne ja füüsiline tasakaal tagavad tervise.

Artur Talvik

Riigikogu liige

Jah, olen pääsenud. Parim viis külmetushaigustest pääsemiseks on talisuplus. Tegelen sellega juba üle nelja aasta ja selle aja sees on mind igasugu viirused ehk nn külmetushaigused külastanud väga põgusalt. Soovitan kõigile.

Aleksandr Gontšarenko

Lääne-Harju piirkonnapolitseinik

Kõigepealt aitab positiivne mõtteviis, et varsti on suvi. Loomulikult sportimine aitab ka kõvasti. Vitamiinid, head mõtteid aitavad kõvasti kaasa. Käesoleval sügisel haigeks ei ole mina jäänud, õnneks.

enam kaugeltki ainult riskirühmade haigus. Terviseameti andmetel sai 2016. aastal 57% inimestest HI-viiruse sugulisel teel, kellest ligi 60% olid vanuses 25–39.

Uuringu tulemused näitasid, et Eesti ühiskonnas on ka vähe räägitud sellest, et efektiivne HIV-ravi aitab säilitada HIV-positiivse inimese tervist ja elukvaliteeti. Kolmandik vastanutest ei tea või ei usu, et ravi võiks aidata HIV-positiivse inimese tervist ja elukvaliteeti säilitada. Veelgi vähem teatakse, et HI-viiruse vastased ravimid suudavad vähendada või välistada viiruse edasikandumist. 44% vastanutest ei usu, et ravimid suudavad viiruse ülekandumist peatada – keskmisest enam on sellisel arvamusel 25–34 aastased eestlased, kes elavad väiksemates Eesti piirkondades.

Uuringus käsitleti ka suhtumist HIV-positiivsetesse. 35% eestimaalastest tunnistasid, et tunneksid end ohustatuna, kui nende kollektiivis oleks HIV-positiivne inimene. Kõige enam tunneksid end ohustatuna 35–49-aastased muust rahvusest ja Ida-Virumaa elanikud. Keskmisest vähem tunneksid end ohustatuna 15–24-aastased Eesti elanikud.

Samas ilmneb uuringust, et inimesed peavad testimist oluliseks. Ligi 90% vastanutest pidas regulaarset HIV-testimist täiskasvanud elanike seas vajalikuks. ■

Digitaliseerimine: kas ka väikestele?

Eduard Laur

Harju Ettevõtlus- ja Arenduskeskuse konsultant

Käesoleva aasta oktoobri lõpus toimus Tallinnas rahvusvahelisel konverents Manufuture 2017, kus käsitleti tootmisettevõtetes toimuvaid muudatusi, kaasa arvatud jätkuvat toomise automatiseerimist ning uute tehnoloogiate kasutamist. Üks tähelepanu fookuspunktidest oli küsimusel, kas need uued võimalused on kättesaadavad ka väikeettevõtetele.

Paljud teist on ilmselt meediakanalistest kuulnud või ajakirjandusest lugenud viimase aja moeväljenditest nagu näiteks *industry 4.0*, *smart factory*, nutikad tooted, digitaliseerimine ja IoT (ehk *Internet of Things*). Tihti väidavad nende väljendite kasutajad, nagu oleks igäüks eelmainitud märksõnadest võluvits, mis toob õnne ja rahu kui mitte tervele planeedile, siis vähemalt meie õuele.

Nii nagu trendisõnadega ikka, külvab nende oskamatu ja sage kasutamine palju segadust ja mõnikord kutsub esile ka palju emotsioone. Võite üles otsida 12. aprilli Eesti Ekspressi ja lugeda mida arvas Indrek Neivelt ühe ministeeriumi otsusest luua selle ministeeriumi juurde uus asekancleri ametikoht, kelle ülesanne oleks “valdkonna digitaliseerimise protsessi käivitamine ja elluviimine”.

Sellepärast, enne kui vastan artikli pealkirjas olevale küsimusele, räägin mis on nende mõistete taga.

Industry 4.0

Loodan, et lugeja nõustub minuga, et nii Eesti kui kogu maailm on suurte muutuste ja arengute keerises. Ühiskonnast toimuvatele muutustele ei saa selga keerata, ega neile vastu võidelda, need tuleb enda kasuks rakendada.

Üks muutus, mis toimub suure hooga, on tehnoloogia areng ja tehnoloogia rakendamine igapäevaelus. Näiteks isesõitvad autod, 3D kino ja televiisorid, jne. Uute tehnoloogiate, kaasa arvatud tehisintellekti, rakendamisel tööstuses eesmärgiga muuta ettevõtte konkurentsivõimelisemaks, ongi hakatud nimetama ka s

loogia kui sellise kasutuselevõtt. Eesmärk on muuta ettevõtte tõhusamaks ja konkurentsivõimelisemaks, kas siis läbi tootmise omahinna vähendamise, tarneaja lühendamise või kliendile toote või teenuse kasutusmugavuse parendamise ning tehnoloogia on üks vahenditest. Eesmärgi saavutamine võib ja tihti ka vajab, ettevõtte töökultuuri ja protsesside muutmist. Näiteks Eesti ei loonud e-maksuametit mitte sellepärast, et tehnoloogia oli olemas, vaid ikka selleks, et eraisikutele ja ettevõtetele, kes maksuametiga kokku puutuvad, muuta deklaratsioonide täitmine võimalikult mugavaks.

Autotööstuses ei kasutata roboteid mitte sellepärast, et need on tehnoloogia viimane sõna, vaid sellepärast, et lühendada auto toomiskulusid ja tootmise tarneaega.

Digitaliseerimine

Sõltuvalt sellest, kellega rääkida, võib mõiste täpsem sisu suuresti varieeruda. Teenindustes võib see olla seotud paberivaba asjaajamisega, nagu näiteks e-maksuamet ja tootmisettevõttes robotite kasutamist autode koosteliinil ja IT kasutamist koosteliini juhtimisel. Suures plaanis viitab see ükskõik millistele meetmetele, mis aitab organisatsioonis läbi IT või muude tehnoloogiate automatiseerida nii info kui ka toodete liikumist läbi terve tootmisprotsessi.

Üks muutus, mis toimub suure hooga, on tehnoloogia areng ja tehnoloogia rakendamine igapäevaelus.

Oma isiklikest kontaktidest väikeettevõtjatega olen saanud tagasisidet, et loo alguses viidatud mõistete kohati vägivaldne ja mitte korrektne kasutamine on tekitanud väära arusaama, et kui sa ei suuda täna ja kohe oma tootmist viia samale tasemele, nagu on autotööstused, kus tehases on iga 100 roboti kohta üks inimene, siis oled sa automaatselt arvatud luuserite hul-

se kasvatamine, tootmise tarneaja lühendamine või omahinna alandamine. Ja seejärel liikuda pidevalt, kasvõi väikeste samudega seatud eesmärgi suunas. Ja sellised väikesed sammud ei pea ilmingimata olema suured investeeringud.

Saan oma praktikast tuua mitu nõustatavat ettevõtet, kes on koostöös meiega juba alustanud või kohe alustamas tootmise planeerimise- ja juhtimise infosüsteemide juurutamist. Väikesemate ettevõtetele on sellised infosüsteemid võimalik hankida paarikümne eurose kuutasu eest või soetada infosüsteem paari tuhande euroga. Samamoodi on saadaval lihtsad ja odavad lahendused selleks, et jälgida vanema põlvkonna tööpinkide tööprotsesse, eesmärgiga suurendada nende efektiivsust.

Iga ettevõtte, kes sellise sammu on ette võtnud, ei tohi häbeneda nimetamast seda protsessi digitaliseerimiseks. Digitaliseerimine on iga tegevus, mis aitab ettevõttel tootmis- ja juhtimisprotsesse tänu IT ja elektroonika kasutamisele lihtsustada. Ja kui ettevõtte on läbi nende väikeste ja jõukohaste projektide realiseerimise iga kuu mõned sadad eurod kokku hoidnud, siis saab varsti astuda järgmise sammu. Ja ehkki Manufuture 2017 esinejate seas oli ettevõtteid kes on jõudnud täis automaatsete tootmisteni, oli üldine sõnum, et tähtis on alustada ja tulemused ei lase ennast kaua oodata.

Seega vastus pealkirjas esitatud küsimusele on “jah”, kõik see mis on moodsate sõnade industry 4.0, digitaliseerimine ja IoT taga on kättesaadav, rakendatav ja kasulik ka väikeettevõtetele.

Nutikad tooted

Toon siin vaid illustreeriva näite. Rõivatootja Protex Balti on koostöös Eesti ITC klastriga ja Eesti Elektroonikatööstuse Liiduga loonud nutikad tööriided karmides keskkonnatingimustes töötavatele töölistele, näiteks neile kes töötavad Norras kalakasvatustes. Töörõivastesse on integreeritud raadiosaatjad omavaheliseks kommunikatsiooniks. Ohutuse tagamiseks on rõivastes sensorid, mis tuvastavad töötaja kukkumise ja selle kohta automaatselt teavituse saatmine lä-

neljandaks tööstusrevolutsiooniks või Industry 4.0. Korrektsuse nimel tuleb märkida, et väljend Industry 4.0 tuleb Saksamaa valitsuse poolt ellu kutsutud samanimelisest riiklikust programmist, mille eesmärk oli tõsta Saksa tööstusettevõtete konkurentsivõimet, stimuleerides ettevõtteid juurutama innovaatilisi lahendusi. Seda programmi tutvustati esimest korda avalikult 2011. aastal Hannoveri messil.

Tahan rõhutada, et Industry 4.0 eesmärk ei ole lihtsalt tehnolo-

ka. Ja kuna sellele tasemel jõudmine nõuab suuri investeeringuid, siis on justkui eos välistatud tänase tubli ja eduka väikeettevõtte jõudmine vääriskasse seltskonda.

Olen ettevõtetele, keda Harju Ettevõtlus- ja Arenduskeskuses nõustan, soovitanud võtta üks samm korraga. Alustada tuleb eesmärgi seadmisest mida on vaja muuta, et saavutada oma eesmärk. Olgu selleks eesmärgiks siis kas tootmisvõimsu-

hedalasuvatele kolleegidele ning juhtimiskeskusesse, et vajadusel kiiresti päästeoperatsiooniga alustada.

Nn *speech-to-text* funktsioon ehk töötajad saavad teha märkmeid dikteerides vajalikud märkmed ning tarkvara konverteerib selle tavaliseks teksti failiks. Lisaks on rõivastel ilmastiku sensor, et kontrollida, ega tingimused ei ole töötamiseks ohtlikud ning kõige muu kõrval on juba loomulikuna tunduv GPS asukohatuvastus. ■

3 küsimust

JÜRI RAIDLA

Vandeadvokaat, Ellex Raidla vanempartner

Kui kaugel on vaidlused vabariigi presidendi valimise korra muutmisest?

Jäme ots küsimusega tegelemiseks on riigikogu (edaspidi RK) käes. Seda mitte veel seaduseelnõu menetlemise tähenduses, vaid õiguslike ja poliitiliste väitluste tähenduses. Justiitsminister Urmas Reinsalu saatis 4. oktoobril pöördumise RK esimehele, millele on lisatud kavand võimalike muudatustest põhiseaduses. Resümeeerides, riigipea valimiskorra muutmine on liikumas kirgede faasist pragmaatiliste arutelude faasi ning seda tuleb igati tervitada. Muudatused peaksid saama kindlasti tehtud sellises ajaraamistikus, et 2021. aasta valimised toimuksid juba uuendatud korra alusel.

Milline oleks Teie ettepanek/ettepanekud, kuidas näiteks aastal 2021 valida Eestile riigipea?

Eesti riik on parlamentaarne vabariik. See tähendab, et RKl peaks olema vabariigi presidendi valimisel tähtis roll kanda. Samas näitab se-nine praktika, et parlament ei ole presidendivalimisega hästi hakkama saanud. Ning ikka ja jälle on olnud vaja valimiskogu abi. Jagan Urmas Reinsalu ettepanekut, mille kohaselt presidendi valimisega peaks algusest lõpuni tegelema ainult valimiskogu. Valimiskogu suuruseks pakun 201 valijameest. Sinna peaks kuuluma 101 RK liiget ja 100 kohalike omavalitsuste esindajat. Igal KOVil peaks valimiskogus olema vähemalt üks esindaja. Valimiste protseduur valimiskogus peab olema üles ehitatud selliselt, et valimiste viimases voorus valitakse president igal juhul.

Miks ei anta riigipea valimist otse rahva kätte?

Kunagi olin minagi seda meelt, et presidendi peaks otse valida rahvas, praeguseks olen oma seisukohta muutnud. Võim on magus. Võimul on omadus püüda oma piire laiendada sõltumata sellest, kas on võimukandja. Kui riigipea valitakse otse rahva poolt, siis saab ta väga tugeva moraalse mandaadi. Samas on põhiseaduse järgi presidendi pädevus üsna ahtakene. Otsevalimise korral tekib tugev ebakõla riigipea mandaadi tugevuse ja piiratud pädevuse vahel. Olen seda meelt, et me ei peaks kaaluma otsevalimist, vaid püüdma riigipea pädevust muuta veelgi parlamentaarsemaks. See tähendab muuhulgas ka riigikaitse kõrgeima juhi pädevuse üleviimist vabariigi presidendilt peaministrile.

Eelmise nädala loetumad lood

■ “Murdjakoer hävitas Saha lambakarja”

■ “Tuhalat kummitab kaevanduskoll”

■ “Tšehhi ja Poola kihutavad meilt eest ära”

Tulemas

Reede, 1. detsember

- Viimsi vabaõhumuuseumis kell 15 advendiküünla süütamine.
- Laulasmaa spaas kell 19 Keila kihelkonna mälumäng.

Laupäev, 2. detsember

- Vääna mõisas kell 16 "Sisemeri silmini". Esinevad Jaak Johanson ja Krista Citra Joonas.
- Kose kultuurikeskuses kell 17 rahvatantsurühma Kapak 40. sünnipäev.
- Rae kultuurikeskuses kell 19 "Kiki Miki X-mas! Arop live!"

Pühapäev, 3. detsember

- Habaja külateskuses kell 11–15 Habaja jõuluturg.
- Keila kiriku ees kell 11–16 advendilaat.
- Paldiskis kuuse juures kell 12 jõuluaja alguse tähistamine.
- Kehra rahvamajas kell 13 1. advendi kontsert. Esinevad Kehra gümnaasiumi mudilaskoor ja klaveriduo KeAmo.
- Loo kultuurikeskuses kell 15 esimese advendiküünla süütamine.
- Pikavere mõisas kell 15.30 traditsiooniline 1. advendiküünla süütamine ning Trump & Ässad jõulukontsert.
- Aruküla rahvamaja taga kell 16 1. advendi tähistamine.
- Jüri kirikus kell 16 advendiküünla süütamine Rae vallas.
- Sauel Keskuse pargis kell 16 küünalde süütamine Sauel linna jõulupuul.
- Saku Valla Maja ees kell 17 adventitule süütamine. Esineb Eesti Inseneride Meeskoor.

Teisipäev, 5. detsember

- Jüri raamatukogus kell 18.30 Doris Kareva ja Robert Jürjendal luulekavaga "Kuulmise järgi".

Kolmapäev, 6. detsember

- Saku mõisas kell 19 Jõulujazz: Hedvig Hanson ja Kalle Pilli duo.

Rein Heina õnnitleb taas Loksa linnapeaks valitud Värner Lootsmanni. Hilleri Treisalt

Loksa linnapeana jätkab Värner Lootsmann

☐ 23. novembri õhtul peeti Loksa linnavolikogu istung, kus osales 13 volinikku. Keskerakonna fraktsiooni ettepanekul valiti Loksa linnapeaks 12 poolthäälega Värner Lootsmann. Teisi kandidaate ei olnud.

Taas ametisse kinnitatud Lootsmann on Loksa linna juhtinud alates 2010. aastast. Loksa linna esindajateks Harjumaa Omava-

litsuste Liidu volikogusse nimetati volikogu aseesimees Helle Lootsmann ja abilinnapea Andres Kaskla. Esindajateks Eesti Linnade Liidu üldkoosolekul nimetati Rein Heina ja Värner Lootsmann. Loksa linna esindajaks Eesti Linnade Liidu volikogusse nimetati Värner Lootsmann. Loksa linnavolikogus on 15 kohta. Neist 13 kuulub praegu Keskerakonnale, 2 opositsioonis olevale IRLile. ■ (Andres Tohver)

Viimsi vallavanem Siim Kallase sõnul on kiire internetiühendus ilmtingimata vajalik, et vallas saaks luua nn tarku töökohti. Viimsi VV

ESIMESED ÜHENDUSED JUBA JÄRGMISEL SÜGISEL

Viimsi valda veab kiire võrgu Telia

INTERNET

Marko Tooming
marko@harjuelu.ee

☐ Pärast seda, kui kiire interneti Harjumaa inimestele tuua lubanud DigiMaa tegevus peatati, on valitsenud teadmatus, kes valguskaabli võrku rajama hakkab. Sel esmaspäeval sai selgeks, et vähemalt Viimsi valda rajab selle Telia, kes lubab esimesi ühendusi juba järgmise aasta sügiseks.

Sel esmaspäeval allkirjastasid Viimsi vallavanem Siim Kallas ja Telia Eesti tehnoloogiadirektor Kirke Saar ühiste kavatsuste protokoll. Telia investearingute suurus saab olema kolm miljonit eurot. Viimsi vald on omalt poolt seadnud eesmärgiks, et 1. juuniks 2019 oleks 95 protsendil Viimsi valla majapidamistest ja ettevõtetest tehniline valmidus kiire interneti kasutamiseks.

Telia Eesti võrgu- ja infstruktuuri arenduse allüksuse juht Toivo Praakel ütles Harju Elule, et ettevõtte võttis ise vallaga ühendust. "Esimene kontakt tuli Telia, kuna oleme nagu-nii moderniseerimas oma interneti püsivõrku," lausus ta.

Pannakse valguskaabel

Kiire internet peab tähendama, et ka tulevikus, kui üles- ja allalaaditavad infomahud kogu aeg suurenevad, saab ühendust endiselt kiireks nimetada. Selle tarbeks ei ole seni rajatud vaskkaablivõrgud piisavad. Seetõttu rajabki Telia Viimsi valda valguskaablivõrgu. Praakeli sõnul asendatakse praegune vaskkaablivõrk täielikult või osaliselt.

Teave

Telia kiire internet Viimsi vallas

- Telia ajab 3 miljoni euro eest Viimsi valda valguskaablivõrgu, mis ühendatakse majapidamistega.
- Esimesed ühendused peaksid toimima juba järgmise aasta kolmandas kvartalis.
- Eesmärk on, et minimaalne üles/allalaadimiskiirus oleks 100 Mbit/s. Valguskaabli puhul saab selleks olema 1 Gbit/s.
- Viimsi valla internetivõrgu arendusplaanid on koondatud veebilehele www.telia.ee/tulevikuinternet. Samal veebilehel saavad kõik interneti soovijad täita ka spetsiaalse kontaktivormi.

Telia projektis on arvestatud samaväärse tasuga, kuid täpne summa sõltub eri piirkondade arendustest, asustustihedusest ja elanike huvist. "On neid, kellele ei lähe kiirema internetivõrguga liitumine täiendavalt midagi maksma, osal juhtudel võib liitumine ilmselt kuni 300 eurot leibkonna kohta maksta," ütles Praakel.

Kes soovivad Viimsi vallas võrguga liituda, peavad andma Teliale oma soovist teada. Selleks on eraldi veebileht: www.telia.ee/tulevikuinternet.

Valla ja Telia allkirjastatud ühiste kavatsuste protokoll pole eksklusiivne, mis tähendab, et ka teisi teenusepakkujaid oodatakse projektis osalema. Samas ootab Telia ka teistelt omavalitsustelt huvi korral pearinguid, siiani pole ükski vald Harjumaalt veel ühendust võtnud.

Töökohtade nimel

Viimsi vald on pikalt vaiginud võimalusi, kuidas vähendada pendelrännet pealinna ja Viimsi vahel. Kui võrd vallas pole ruumi, et sinna saaksid kolida suured tööstus- või logistikaettevõtted, on eesmärgiks võetud nn tarkade töökohtade loomine. See eeldab korraliku netiühenduse olemasolu.

Kallase sõnul parendab rajatav kiire interneti võrk nii elukeskkonda kui elavdab kohaliku ettevõtlust. "Volikogu esimehe Taavi Kotka eestvedamisel tegime alguse projektiga, mille eesmärk on luua viimsilastele tehniline valmidus kiire interneti kasutamiseks. See on oluline edasiminekuks nii kohalike elanike jaoks kui ka toetab meie tulevikuplaane, kus näeme oma majanduslikku potentsiaali just tarkade töökohtade loomises," ütles ta. "Loodan, et kohalike huvi on suur." ■

Harju arv

60 000

- Lool asuva Dava Foods Estonia munade eksport alates augustist kolmekordistunud, ulatudes ca 60 tonnini kuus.

Lühidalt

Val Rajasaar sai hiiesõbra auhinna

Hiite Maja sihtasutus tunnustab sel laupäeval Tartus toimival tänuüritusel 12 isikut, kes on paistnud silma hiiesõbralike tegudega. Harjumaalastest saab auhinna Harku valla loodusmees Val Rajasaar, seda Keila kihelkonna Muraste hiie hoidmise eest. (HE)

Coop Pank avas pangapunktid Raasikul ja Kehras

Coop Pank avas Harjumaal kaks uut pangapunkti, mis asuvad Raasiku ja Kehra Konsumi kaupluses. Pangapunktis saab kasutada Coop Panga igapäevaseid pangateenuseid – avada kontot, taotleda pangakaarte ja sõlmida väikelaenu ning Säästukaart Plussi lepinguid. Harjumaal asub Coop'i pangakontor Maardus ning pangapunktid Kuusalu, Raudalu ja Paldiski Konsumis. (HE)

Riigimets. Marko Tooming

Harjumaal istutati tänava riigimetsa 1,6 miljonit puud

RMK pani tänava riigimetsa kasvama 21,2 miljonit metsataime, neist 1,6 miljonit Harjumaal. Harjumaal pandi kasvama kõige rohkem mände, üle miljoni. Kuuski istutati ligi 500 000 ning kaski 55 000. Kogu Eesti peale istutas RMK 10,7 miljonit mändi, 9,2 miljonit kuuse ja 1,1 miljonit kaski. (HE)

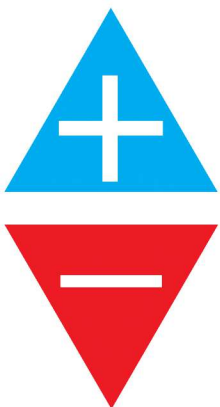
Politseiauto sai rongilt löögi

Teisipäeva õhtul sai Lääne-Harju vallas politseiauto sai rongilt löögi, keegi vigi ei saanud. Kella 17.46 ajal politsei teate, et Kulna-Vasalemma tee Ohtu reguleerimata ülesõidul juhtus liiklusõnnetus. Esialgsel andmetel alustasid nii politseiauto kui ka rong samal ajal aeglaselt liikumist ning raudteed ületades sai auto rongilt löögi. (HE)

Lääne-Harju vallas sai õnnetuses viga kaks inimest

Lääne-Harju vallas sai pühapäeva õhtul teelt välja sõitnud autos viga kaks inimest. Kella 19.39 ajal kaotas 58-aastane mees Keila-Haapsalu maantee 10. kilomeetril kontrolli sõiduauto Lincoln Town Car üle ja sõitis vasakule poole teelt välja vastu puid. Kiirabi toimetas juhi ja 44-aastase naise Põhja-Eesti regionaalhaiglasse. (HE)

Nädala pluss ja miinus

EESKUJULIK KODANIK
Sauel koolis käinud Rasmus Rask valiti aasta kodanikuks.

PALJU KÄRA EIMILLESTKI
Kohaliku elaniku valeinfo sotsiaalmeedias põhjustas paanika ja politsei suuoperatsiooni.

Robotite võistlus.

Erakogu

Harjulased osalesid Robotexil

24.–26. novembrini toimus Tallinnas Näituste Messikeskuses järjekordne Robotex, mida tuli uudistama üle 25 000 külastaja. Harjust osales vähemalt kuue kooli esindus.

Allar Viivik

allar@harjuelu.ee

Võistlustel osales 3195 robotihuvilist. Pühapäeva pärastlõunal tegid haridus- ja teadusminister Mailis Reps ja Eesti Vabariiki 100 esindaja Jaanus Rohumaa pidulikult teatavaks võistlustel osalevad robotite arvu, milleks on 1332, ning mis võimaldab Robotexil kandideerida Guinnessi rekordile ja saada maailma suurimaks robotikasündmuseks.

“Robotex on hoopis rohkem kui robotite ehitamine. See on mõtteviisi levitamine, et tehnoloogia on huvitav ja kasulik ning insenerikutse on väga loominguline ja vaheldusrikas. Tore, et see mõtteviis on levinud juba algkooli ja lasteaedadesse ning kooli vanemates astmetes ja ülikoolis veelgi sära juurde saanud,” rõõmustab Tallinna Tehnikaülikooli biorobotika professor ning üks Robotexi asutajatest Maarja Kruusmaa.

Võistlusklasside oli Robotexil palju. Nissi kooli esindus ehk

Nutikad osalesid robotite Makeblockingus. Samas klassis võistlesid ka Kernu kooli noored. Keila kooli esindus osales Insplays ning Pikavere neli võistkonda Lego Sumos. Samas klassis osalesid ka Saue esindajad.

Tartu ülikooli tudengitiimid said neli esimest kohta uues ja üheks raskeimaks võistluseks peetavas robotikorpallis. Tartu Ülikooli professor Alvo Aabloo sõnul hakkasid tudengid korvpallilahinguks valmistuma septembris ning juhendajad juba enne seda.

“Eelnevatel aastatel toimunud jalgpall oli põhimõtteliselt 2D mäng. Korvpall lisas oluliselt kolmanda mõõtme elemente. Võistkonnad pidid realiseerima täiendavalt palli haaramise ning täpse viskamise tehnilise lahenduse,” rääkis Aabloo. Ta tõi ka välja, et sellisel võistlusel osalemine annab tudengitele tiimitöö kogemuse projektis, mille tulemus on tehniliselt mõõdetav ning ajaliselt piiratud.

Robotexil korraldati ka maailma esimene ainult robotitele mõeldud kontsert.

Kutsuti kokku projektbänd Focus Space, kes musitseeris umbes 30 roboti ees. Bändis mängisid klahvpillidel Jürgen Urbanik, trompetil Joosep Niinmeister ja löökpillidel Vahur Orrin. ■

Kolga-Kuusalu kammerkoor üllitas juubeliks esimese plaadi

Kadripäeval tähistas Kuusalu rahvamajas 30. sünnipäeva valla kammerkoor, kus on lauljaid nii Kolgast kui ka Kuusalust. Kontserdil esitati ka värskest CDlt “Ma laulan suust ja südamest”.

Allar Viivik

allar@harjuelu.ee

Nagu meenutas dirigent Taavi Esko, siis Kolga koori esimene proov toimus 2. novembril 1987. Varem arvati, et koos hakati käima sama aasta oktoobri lõpus. Veebruaris 1989 loodi Kuusalu koor, mida juhtis samuti dirigent Esko. 90ndate lõpus ning hiljemgi kummitas koore lauljatepõud, sest mehed läksid tööle kas pealinna või Soome. Leivad pandi ühte kappi sajandivahetusel, kadripäeva juubelikontserdil osales 21 lauljat.

Tunnijane kava koosnes CDle salvestatud lauludest. Tunatud autoritest näiteks Peep Sarapiku “Rukkivihud rehe all”. “Peep oli minu sõber ning kaastudeng. Suhtesime ning laulsime koos väga palju,” meenutas Esko. Rudolf Tobiaselt on plaadil laul “Jeruusalemma tütre”. Loomulikult ei saa Kuusalu valla koor läbi omakandimehe Veljo Tormise loominguita. Üle poole CD materjalist moodustavadki tema laulud. “Lea Tormis ütles mulle 13. augustil, helilooja sünniaastapäeval Kõrvealal: loodetavasti laulate Veljo laule edasi,” meenutas Taavi Esko.

Ta ütles ka, et Tormis oli tema suur eeskuju ja õpetaja, sest 19-aastaselt Hiiuimaalt pealinna jõudnud noormees ei teadnud regilaulust mitte midagi.

Ainsa tänaseni elava helilooja lugu CDI on Pärt Uusbergi “Õhtu ilu”. Helilooja tervitas 25. novembril koori ka isiklikult. ■

Saku uus vallavanem on Marti Rehemaa

23. novembri õhtul kell viis kogunes Saku vallavolikogu erakorralisele istungile, et valida vallavanem. Eelmisel ehk korralisel istungil see ei õnnestunud kandidaadi haigestumise tõttu.

Vallavanema kandidaadiks esitati Saku vallas valimised võitnud valimisliidu Väikelinn juht Marti Rehemaa (53), kes on seni töötanud AS Puumarketi juhina, aga olnud ka vallavolikogu hariduskomisjoni esimees ja eelarvekomisjoni esimees. Ta on kohaliku Saku Lions klubi liige, nelja lapse isa.

Saku vallavolikogus on 19 kohta. Erakorralisele istungile tuli vallavolinikest 16. Et valimisliit Väikelinn (volikogus 6 kohta) oli juba 25. oktoobril sõlminud koalitsioonilepingu Eesti Reformierakonna Saku piirkonnaga (5 kohta) ja valimisliiduga Kodu (4 kohta), võis siiski eeldada, et Rehemaa valimine on kindel.

Hääletusele eelnenud sõnavõtus avaldas Rehemaa soovi parendada Saku vallas elukeskkonda, tagada kvaliteetne ja jätkusuutlik haridus, võimaldada mugavat asjaajamist, lahendada probleeme avalikult.

Konkreetselt minnes lubas vallavanema kandidaat Saku vallamaja renoveerimist, uue spordikeskuse ehitamist, lõunapiirkonna ühisveevärgi ja kanalisatsiooni väljaarendamist, uut perearstikeskust. “Need ei ole lihtsad ülesanded, aga samas on nad kindlasti põnevad, väljakutsed pakkuvad ja usun, et ka kindlasti teostatavad,” ütles ta volikogu liikmetele. Hääletamisel pälvis Marti Rehemaa kõigi kohalviibinud 16 vallavoliniku toetuse. Tööülesannete täitmist Saku vallavanemana alustab ta jaanuaris, taandudes senise töödandja ehk Puumarketi juhatusest nõukogu liikmeks.

“Nagu ütlevad klassikud, on uuel vallavanemal ees neli aastat tõsist tööd. Need aastad nõuavad kindlasti verd, higi ja pisaraid, küll aga ma siiralt loodan, et Martil jagub nendes aastatesse ka piisavalt rõõmu,” ütles Tiit Vahenõmm, Saku vallavanem 2014–2017, kes nüüd jätkab koduvallas volikogu esimehena. ■ (Andres Tohver)

Õnnelik võitja lilledega.

Andres Tohver

Intervjuu

Marti Rehemaa, Te kandideerisite kohalikel valimistel valimisliidu Väikelinn nimekirjas. Miks ikkagi valimisliidu, miks mitte erakonnana?

Mulle tundub see valimisliitude teema jätkuvalt kuidagi vahetum, otsekohelem ja ausam. Sellesama Väikelinnaga sidusime me ennast viisteist aastat tagasi. See on ühest sõpruskonnast väljakasvanud valimisliit. Meile tundus toona, et asju saab teha paremini, ja ma arvan, et päris mitmed toona algatatud mõtted ja teod said ka heas mõttes läbi surutud ja ära tehtud. Ma olen tänaseni seda meelt, et valimisliitudele on oma kindel koht siinses poliitilises elus.

Millise hinnangu te annaksite oma eelkäija ehk vallavanem Tiit Vahenõmme tööle?

Ma arvan, et asjad on Sakus väga hästi sujunud ja selles suhtes parandamise osas saab rääkida pigem detailidest, mitte väga põhjapanevatest muudatustest.

Vald on jätkusuutlik ja igati teovõimeline. Ma ar-

van, et kõik need projektid, mis meil eelmise valimisajavahemiku jooksul n-ö plaanides olid, said ka suuremalt jaolt realiseeritud. Mul ei ole küll hetkel ühtegi etteheidet.

Teist oleks vallavanem saanud juba eelmisel istungil, aga te sattusite EMOSse ehk erakorralise meditsiini osakonda. Mis ikkagi juhtus?

Juhtus see, mida sa kunagi oma elus ette ei oska näha ega ka ette planeerida ehk siis minu pimesool otsustas ühel hetkel, et ta soovib minust lahutada ja nii see protsess ühe ööpäeva jooksul läkski. See juhtus täpselt neljapäeval ehk siis eelmise volikogu istungi päeval (16. novembril – AT).

Aga mõtleme nüüd ka palganumbri peale. Käivad jutud, et Saku vallavanema palk tõuseb 5000 euroni. On see tõsi?

Ma kuulen seda juttu esimest korda. Ma ei ole seda juttu varem kuulnud ja kindlasti ta tõsi ei ole. Ma ei tea, kust sellised jutud või numbrid pärinevad. Aga tõde selgub järgmisel volikogu istungil detsembris.

Valla- ja linnaajuhtide palgad

Omaavalitsus	Vallavanem/linnapea	Vallavanema/linnapea palk	Volikogu esimehe hüvitis	Elanike arv
Saue vald	Andres Laisk	4000	pole määratud	21 589
Viimsi vald	Siim Kallas	3840	1278	19 599
Rae vald	Mart Vörklaev	3700	ei maksta*	17 631
Harku vald	Erik Sandla	3021	ei maksta*	14 191
Keila linn	Enno Fels	3000	374	9781
Jõelähtme vald	Andrus Umboja	3000	700	6388
Lääne-Harju vald	Jaanus Saat	2900	pole määratud	13 022
Maardu linn	Vladimir Arhipov	2850	2850	15 686
Kiili vald	Aimur Liiva	2800	840	5235
Kuusalu vald	pole valitud	2500	820	6561
Loksa linn	Värner Lootsmann	2500**	800**	2677
Anija vald	Arvi Karotam	2400	1200	6339
Kose vald	Merle Pussak	2300	600**	7176
Raasiku vald	Andre Sepp	2200	1000	5025
Saku vald	Marti Rehemaa	pole määratud	800	9798

* Kui volikogu esimees on ka riigikogu liige, ei saa talle seaduse järgi palka maksta.

** Volikogu pole veel uut palka/hüvitist määranud.

Kodu soodsalt soojaks!

- Lahtine küttepuid
- Konteineris küttepuid
- Võrkkotis küttepuid
- Korstnapühkija
- Puitbrikett
- Pellet

Puu24.ee

☎ 6 0001 36
☎ 5 2000 93

Loksa linnavalitsus

võtab tööle linnaarhitekt-ehitusnõunikku.

Tööülesanded: ehitusliku ja planeerimisalase tegevuse korraldamine, maastikuplaneerimise ja planeeringute-ga seotud toimingute korraldamine, ehitusjärelevalve. Kandidaat peab vastama avaliku teenistuse seaduses ametnikule esitatavatele nõuetele, tundma tööks vajalik-ke riigi õigusakte, omama erialast kõrgharidust. Töötasu kokkuleppel. Avaldus ja elulookirjeldus märgusõnaga "linnaarhitekt" palume saata hiljemalt 20.12.2017 aadressile linn@loksa.ee või saata postiga aadressil Tallinna tn 45, 74806 Loksa linn. Info tel 603 1253. Täpsem informatsioon www.loksalinn.ee/et/uldinfo.

Kosejõe kool võtab alates uuest eelarveaastast tööle osalise tööajaga finantsspetsialisti.

Vajalikud teadmised eelarvelise asutuse raamatupidamise valdkonnas ja oskused kasutada SAP, BO aruandlus-, Fitek e-arvete, RTIP, EKIS, e-Stat keskkondi. Avaldus ning CV saata kooli üldaadressile info@kosejoe.edu.ee 11. detsembriks 2017.

TEHNILISE JÄRELEVALVE AMET

Keskkonnamõju hindamise programmi avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu teade

Tehnilise Järelevalve Amet teatab Riisipere-Turba raudteeliini keskkonnamõju hindamise (KMH) programmi avalikustamisest.

Tehnilise Järelevalve Amet algatas 15.09.2017 otsusega nr 1-10/17-327 KeHJS § 6 lõike 1 punkti 14 alusel Riisipere-Turba raudteeliini keskkonnamõju hindamise menetluse. Taotluse kohaselt soovitakse ehitada uut raudteeliini Riisipere ja Turba vahel. KMH viiakse läbi ehitusprojekti koostamise käigus ning koos ehitusprojektiga koostatakse ka geodeetiliste ja geoloogiliste uuringute ning maaparandusprojekt.

KMH osapooled:

Arendaja: AS Eesti Raudtee (registrikood 11575838), aadress Toompuiestee 35, Põhja-Tallinna linnaosa, Tallinn, Harju maakond, 15073 (kontaktisik Kai Peet, Kai.Peet@evr.ee, tel 615 8663).

Otsustaja: Tehnilise Järelevalve Amet (kontaktisik Kristina Fuks-Kuus, e-post kristina.fuks-kuus@tja.ee, telefon 667 2063).

KMH programmi koostaja: Estonian, Latvian & Lithuanian Environment OÜ (registrikood: 10705517) aadress Tõnismägi tn 3a-15, Kesklinna linnaosa, Tallinn, Harju maakond, 10119 (kontaktisik Katrin Väljataga, katrin@environment.ee, telefon 611 7692).

KMH programmiga on võimalik eelnevalt tutvuda avaliku väljapaneku jooksul 29. novembrist kuni 18. detsembrini 2017 elektrooniliselt TJA (www.tja.ee/et/keskkonnamoju-hindamise-teated) ja Saue valla (http://nissi.kovtp.ee/uldinfo) kodulehel ning paberikandjal TJA-s (asukoht Sõle 23a Tallinn 10614) ja Nissi Vallavalitsuses (asukoht Nissi tee 53c, Riisipere, 76202, Harju maakond, tel 608 7231).

KMH programmi kohta ettepanekuid, vastuväiteid ja küsimusi saab esitada kirjalikult Tehnilise Järelevalve Ametile hiljemalt 18. detsembriks 2017: Sõle 23a, 10614 Tallinn, e-post: info@tja.ee.

KMH programmi avalikud arutelud toimuvad: 13. detsembril 2017 Turba kultuurimaja saalis kell 15.00–18.00 (asukoht Lehetu tee 12, Turba alevik, Saue vald, Harjumaa 76202).

21. detsembril 2017 aktsiaselts Eesti Raudtee 7.korruse suures saalis kell 15.00–18.00 (asukoht Toompuiestee 35, Põhja-Tallinna linnaosa, Tallinn).

SERTIFIKAADILE TASUKS MÕELDA JUBA TÄNA

Jätkusuutlik sisekliima säästaks 11 miljonit tundi

EHITUS

Kuido Merits

KEN klatri esindaja

❑ Küllap on iga inimese soov olla terve ja produktiivne, just nagu ettevõtjate eesmärgiks on tekitada kasumit ja suurendada tootlikkust.

Seejuures tuleks aga ettevõtjal enda jaoks esitada selge küsimus: mil määral mõjutab hoone keskkond ja sisekliima seal töötavaid inimesi? Seda sel lihtsal põhjusel, et ehitiste jätkusuutlikkuse ja kujunduslikel elementidel on ilmse positiivne mõju töötajatele.

Seega tasub sellealast teavet ilmingimata kasutada rahaliste otsuste tegemisel, mis perspektiivis toob kaasa ettevõtte kasumlikkuse suurenemise ja hoone väärtuse tõusu. Siinkohal ei mõtle me jätkusuutliku hoone all energia säästmist, vaid ka head disaini, projekti, õigeid lahendusi ruumikasutuse osas, sobivat asukohta ja inimeste kooskõla ümbritseva töökeskkonnaga.

Valik säästva ja jätkusuutliku strateegia kasuks ei pea nõudma erilisi lisakulusid, küll aga parandab soodne sisekeskkond tervist ja suurendab heaolu.

Enam kui kolm aastat tagasi analüüsis Eesti Green Building Council (GBC) riigikogu menetluses olevaid ehitusseadustiku eelnõu ja saatis välja oma parandusettepanekud, kuna tähelepanuta oli jäetud kinnisvara kvaliteedi ning keskkonnasõbralikumaks ja jätkusuutlikumaks muutmise küsimused.

GBC toona tehtud ettepanek on endiselt jõus, esitatud doku-

mendid on päevakorras ja "laua peal". Nimelt tuleks ehitusseadusesse lisada ka hoone kvaliteedi- ja jätkusuutlikkuse sertifikaadi nõude, mis kehtiks analoogiliselt praegu juba kehtivate hoone energiamärgise nõudele. Sellise sertifikaadi väljaandmise süsteem kujutab endast protsessi, mille käigus volitatud isik hindab ehitise projekti selle elutsükli kõigis etappides – see hõlmab planeerimist, projekteerimist, kujundamist ja ehituse sfääri.

Tunnustatud sertifitseerimise süsteemid on paljudes Euroopa riikides juba kasutusel, näiteks Suurbritannias on seaduses sätestatud selged eelised jätkusuutlikult arendatud kinnisvarale. Praktikas tähendab see, et umbes 50% uusarenduste puhul tuleb enne omavalitsuse tasandil planeerimisloa või rahastamisotsuse saamist saada sertifikaat. Samasuunaline tegevus on käimas Saksamaal, Norras, Rootsis, Soomes, sellelaadseid arenguid on märgata isegi Leedus ja Lätis, kus mitmedki hooned on sertifitseeritud rahvusvaheliste standardite järgi. Kui nimetatud riikides on jätkusuutlikku investeerimist pooldavad ringkonnad kasvuteel, siis Eestis on miskipärast endiselt – teadmiste, kogemuste ja toetava seadusandlikkuse puudumise tõttu – liiga vähe arusaamist sellest, mida kujutavad endast jätkusuutlik arengu eelised ja paremused. Ometi on jätkusuutlike sertifikaatide nõue uute projektide ja ehitiste korral muutumas üldtunnustatud normiks enamikes EL liikmesriikides, seega on Eestil aeg teha muudatusi oma seadusandlusesse.

Eesti GBCL on sobiv lahendus välja töötatud, nimetusega elutsükli standard ehk kvaliteetse ja

jätkusuutliku ehitise olelusring. See standard ei ole mõeldud kellegagi konkureerimiseks, vaid kätkeb endas peamisi rahvusvahelisi säästva arengu metoodikaid, nagu näiteks üldtunnustatud BREEAMi sertifikaat. Need meetodid ongi otseselt abiks erasektori väärtuse ja uute ettevõtmiste hoogustamisel, mistõttu Eesti ettevõtted ei pruugi piirduda kohaliku standardiga, vaid aitab meil omandada tugevat positsiooni konkureerimaks rahvusvahelisel tasandil.

GBC on välja arvanud, et tänu terve ja tööviljakuse parnemisele võidetakse kümne aasta jooksul kuni 11,2 miljonit töötundi, millest tulenevalt oleks kogutulu ühiskonnale kuni 125 miljonit eurot.

Samuti on rahvusvahelise standardi Breeami statistika abil on võimalik suurendada investeeringute kasumlikkust 10% ja tootlikkust 9% võrra. Veel enam, ehitus-, jäätme- ja kommunaalkulusid on võimalik märgatavalt vähendada, rääkimata kasutaja energiakuludest kuni 50%. Kõik need eelised kehtivad ka elutsükli standardi ehk kvaliteetse ja jätkusuutliku ehitise olelusringi järgimise puhul, kuna sinna on lisatud juba mainitud BREEMI meetod ja teised rahvusvahelised standardid.

Ettevõtjatel ja hoone haldajatel tuleks ületada skeptitsism seoses jätkusuutliku lähenemisega, kuna selle eiramine võib edaspidi kaasa tuua üksnes riske.

Pole kahtlust, et sertifikaatide ja standardite kohaldamine muutub Eestiski peagi üha laialdasemaks ja tulevikku mõtlevad ettevõtted on selle teadmise juba lisanud oma otsustusprotsessi. ☺

Teave

Eesti Green Building Council

- Eesti Green Building Council (GBC) on tegutsenud Eestis üle 4 aasta.
- Tegemist on mittetulundusühinguga, mille liikmeteks on erasektori ettevõtted, riigi- ja teadusasutused.
- GBC võrgustikul on partnereid enam kui sajas riigis üle kogu maailma, kes jagavad üksteisega teadmisi ja parimaid praktikaid. See teeb GBSst oma ala liidri maailmas.
- Eesti GBC eesmärgiks on tõsta jätkusuutlikust planeerimisest, projektteerimisest, ehitamisest ja haldamisest valdkonnas, parandada juriidilisi nõudeid ja jätkusuutlike ehitiste finitseerimise võimalusi, luua partnritele uusi äritegevuse võimalusi ja tutvustada Eesti turule uuenduslike ja kvaliteetseid töstavaid protsesse ja standardeid.
- KEN klatri liikmeteks on mitmed turuliidrid ja väiksemad ettevõtted, mis on pühendunud looma Eesti uut äritegevust läbi intelligentsi ja jätkusuutliku kinnisvara ja taastuvenergia tööstuse.

TULE MÜÜJA-KLIENDITEENINDAJAKS

avatavasse Peetri teenindusjaama.

- Töötades täiskoormusega, teenid keskmiselt 800-1000 eurot kuus brutotasu. Lisaks sõidukompensatsiooni võimalus kaugemalt tulijatele.
- Tänu erinevatele tööülesannetele on iga tööpäev omanäoline ning aeg lendab kiiresti.
- Sul on võimalus kohandada töögraafik oma elurütmiga.
- Me toetame Sinu arengut pakkudes väljaõpet, erinevaid e-koolitusi ning karjääri võimalust ettevõttes.

Anna meile endast teada www.circlek.ee/tuletoole või tee videoCV www.circlekvideocv.ee.

Kirjuta meile personal@circlekurope.com või helista 675 7712.

Töö, mis viib edasi!

Kuusalus ja Loksal on toetatud 75 noort

□ Kaks aastat tagasi käivituse üle Eesti Noorte Tugila programm, et aidata neid 15–26-aastaseid noori, kes ei õpi ega tööta, tagasi kooli või tööturule. Loksa-Kuusalu Noorte Tugila poole on pöördunud programmi algusest peale umbes 75 noort.

Kaire Uusen

info@harjuelu.ee

Noorsootöötaja Diana Nooska märkis, et Loksa-Kuusalu Noorte Tugila tegeleb rohkem noorte suunamisega tagasi kooli, seda eesmärgiga, et noored saaksid vajaliku hariduse, millega tööturule siseneda. "Teeme koostööd ka koolidega, et vajadusel ennetada koolist välja langemist. On muidugi ka noori, keda saab kohe tööturule suunata ning aidata neil leida endale sobiv eriala, aga kindlasti lähtume igast noorest individuaalselt," nendib Diana Nooska.

Loksa-Kuusalu Noorte Tugila on hallata üsna suur piirkond oma erisustega. Sellest tingituna ei saa Diana Nooska sõnul otsestelt välja tuua, mida üks või teine omavalitsus tegema peaks. "Suuremad raskused antud piirkonnas on kindlasti tööpuudus ja puudulikud edasi õppimise võimalused. Õeldakse, et Tallinn on ju töötamiseks või õppimiseks lähedal, aga noortel pole võimalik sinna kolida püsivalt ning igapäevaselt ühistranspordiga edasi-tagasi sõita on ajakulukas protsess, millest tingitud väsimus kindlasti nõrgestab ka motivatsiooni õppida," selgitab ta.

Suurimad tööõõmud Noorte Tugila jaoks noored, kes noorsootöötaja juurde jõuavad ja julgevad abi küsida või oma probleemidest rääkida. "Noortel on vaja, et keegi neid kuulaks ja toetaks, teinekord sellest juba piisab, et nad leiaks ise oma muudele lahendused. Eriti rahul olen, kui koostöö kaudu leiame sobiva lahenduse, mis aitab noorel paremini hakkama saada."

Kindlasti tuleks Diana Nooska sõnul omavalitsuste tasandil mõelda rohkem, et mida teha selleks, et noorel oleks arenemiseks loodud hea keskkond just tema kodupiirkonnas ning et noored ei peaks hakkama kooli vahetama või liiga varakult tööle minema. ■

Vt ka 17.11 Harju Elu, "Kuidas toetatakse Harjumaal töötuid noori".

HIIGELKOMPLEKS VÕETAKSE KASUTUSSE 13 KUU PÄRAST

Vangla hoonetes käivad sisetööd

EHITUS

Allar Viivik

allar@harjuelu.ee

□ 2016. aasta alguses ehitusega alanud Tallinna vanglakompleks peab valmima järgmise aasta augustiks. Lõplik üleandmine riigile toimub aga tuleva aasta detsembris. Täna on peaaegu kõikide hoonete karkid valmis ning nendes tehakse sisetööd. Samuti töötab katlamaja, mis kütab kogu vanglakompleksi.

Eesti kolmas kaasaegne vanglakompleks ehk Tallinna vangla Rae valla Soodevahe külas sai nurgakivi mullu 20. septembril. Viimati kirjutas Harju Elu ehitusest tänavu kevadel. 28. aprillil jõuti 2016. aasta alguses alanud ehitustöödega nii kaugemale, et peeti tähtsat vahefinišit ehk sari-kapidu.

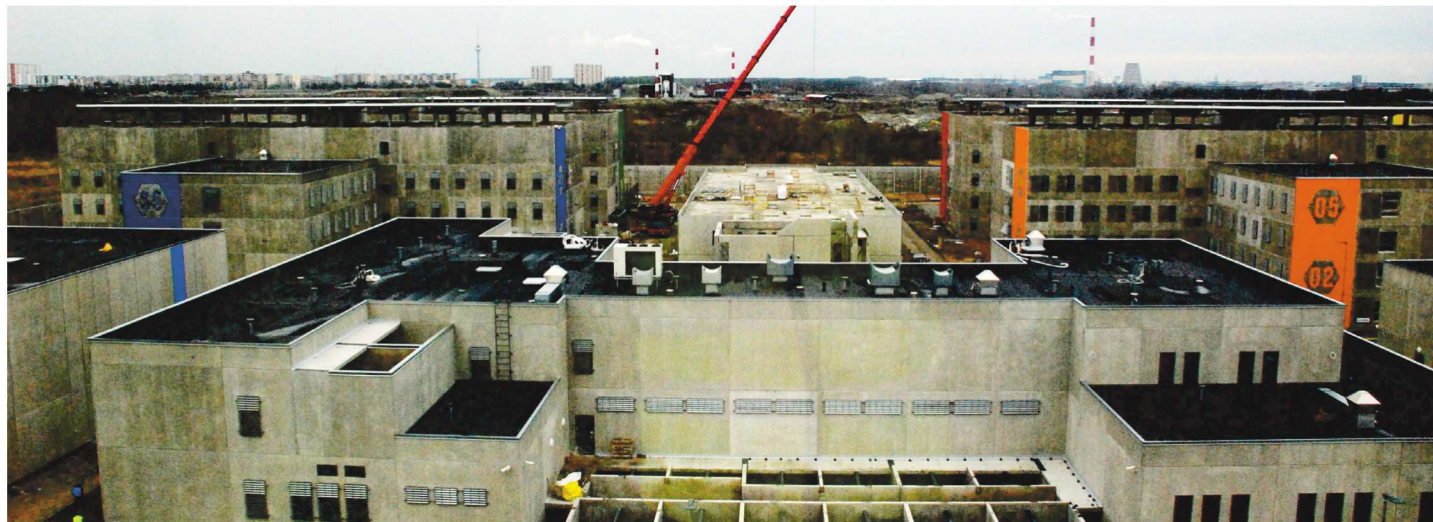
Täpselt seitse kuud hiljem ehk 28. novembril on hiigelsuure kompleksi ehitusel pilt rõõmustav. Kadunud on Peterburi teelegi paistnud tornkraanad. Enamuse hoonete karkassitööd on lõppenud. Käib vaid kahe elukorpuse vahel asuva toitlustus-/õppehoone ning selle otsas asuva kabeli hoone karkassi ehitus. Teistes korpustes tehakse siseviimistlust, paigutatakse kambri-mööblit ning muud vajalikku või puhastatakse ruume.

Katlamaja töötab ning ruumides on vaatamata jahedale sügisilmale mõnusalt soe. Ehituslikult peab kogu vangla ning selle kõrval asuv arestimaja/väljasaatmiskeskus olema valmis uue aasta augustis.

Kontrollitakse kõike

Harju Elule teejuht olnud Riigi Kinnisvara ASi (RKAS) ehituse arenduse projektijuht Tarmo Mändmets ütleb, et hoonetes on põhiliselt pörandküte ning radiaatoreid vanglas on vähe. Kõrgeim rajatis ehk tervelt seitsmekorruseline on vangla pääslahoone. "Siit hakkavad käima sisse vanglaametnikud ja külastajad. Toimub ka turvakontroll. Hoones on ametiruumid," ütleb Mändmets.

Pääslahoones on ka autode liiuisid. Kõik sõidukid sisenevad

Eluhoonete vahel käib toitlustus- ja õppehoone rajamine. Selle ühte otsa kerkib kabel. Tagapool on näha Vao karjäär ning Lasnamäe.

Kongid on kahekohalised ning askeetlikud. Statsionaalseid kohti on vanglas veidi üle 1200.

2x Allar Viivik

suurde halli, kus asub kanal. Sellest saab kontrollida autode põhju. "Pääsla on peaaegu valmis. Selle katuselt saab hea pildi, mis on olemas ja mis pooleli," räägib Mändmets.

"Kokku on neli hoonet 90-protsendiliselt valmis. Montaaž on pooleli nende vahel asuvasse toitlustus- ja õppehoonet. Selle ühte nurka ehitatakse Tallinna vangla kabel. Katuselt on näha ka koortehoonet koos harjutusväljakutega ning katlamaja. Seal koetakse ainult vanglat ja arestimaja/väljasaatmiskeskust. Tulevased tööstushooned ja muud arendused vangla katlamajast sooja ei saa," ütleb projektijuht. Vanglas on valmimas ka spordisaalid ja muud abiruumid.

Liikumine käib tunnelis

Kui Eesti vanemates vanglates on liikumine eri hoonete ja korpuste vahel käinud maa peal, siis uutes vanglates on selleks tunnelid. Mändmets ütleb, et

maa peal tehakse vaid hooldustööd, pügatakse muru ja lükatakse lund. Lisaks on maa peal ka spordiväljakud. "Põhimõtteliselt toimub vanglametnike töö niimoodi, et riietud pääslas ning jopet pole vajagi selga panna. Korpusest korpusesse saab liikuda ju tunnelis, kus on sõltumata aastajast soe ka kuiv," ütleb Mändmets.

Enamuse elukorpuse kambrite ukseid on suletud, sest nendes on värskest valatud epo-pörand ning see tahab kuivamist. Mõned kambriid on siiski vaadata. Luksust nendest loomulikult otsida ei tasu. Kaks magamiskohta, tualett ning lihtne laud. Valminud on ka koridorid ja muu vajalik. "Meeste korpused on kokku umbes neli korda suuremad kui naiste omad," lisab Mändmets.

Edenenud on ka arestimaja/väljasaatmiskeskuse hoonete kompleks. See asub vanglast veidi eemal ehk teisel pool kinnipidamisasutuse aeda. ■

Teave

Hiiglaslik Tallinna vangla

- RKAS ja Fund Ehitus OÜ sõlmisid 2015. aasta novembris uue Tallinna vangla ehituse peatöövõtulepingu summas 73,9 miljonit eurot, millele lisandub käibemaks. Projekti koostasid arhitekt Indrek Saarepera ja AS Amhold.
- Ettevalmistustööd ja ehitus algasid kevadel 2016 ning nurgakivi sai paika 20. septembril 2016.
- Sarikapeoni jõuti tänavu 28. aprillil, ehitus saab valmis tuleva aasta augustis. Hooned valmivad kambertüüpi vanglana. Kompleksis on 14 hoonet ja suletud brotopinda kokku 61 000 ruutmeetrit.
- Eluosakondadesse on kavandatud 512 kambrit meessoost ning 92 kambrit naissoost süüdimõistetud ja vahistatud isikute jaoks. Vanglasse on kavandatud kokku 1208 statsionaarset kohta.
- Otsus vangla ehitamiseks Soodevahe külla langetati aastal 2010. Varem kaaluti kompleksi rajamist ka Maar-dusse ning Rummu asulasse.
- Tallinna uue vangla kabel tuleb oikumeeniline ehk üldine kristlike usundite jaoks. "Ka senised kabelid on sisustatud selle põhimõttega, et sisekujundus oleks erinevaid konfessioone arvestav. Ehk et statsionaarsed suurelemendid (altar, kõnepult jms) oleksid võimalikult lihtsad. Kirikute eriomased elemendid paigutatakse kohale konkreetse konfessiooni jumalateenistuse ajaks, näiteks õigeusu-kirikule omane ikonostaas tuleb teiseldata. Kabelite kujunduspõhimõtted on heaks kiitnud Eesti Kirikute Nõukogu," ütleb vanglate pressiesindaja Leanyka Libeon.
- Mittekristlikku usku inimesed ei soovi sageli oma palve-teenistusteks kasutada kristlastega samu ruume. Seega saavad nad uues Tallinna vanglas kasutada kabeli kõrval asuvat grupitööruumi.
- Sarnaselt teiste Tallinna vangla ametnike ja töötajatega viiakse ka kaplanid uude vanglasse üle ja teenistus jätkub seniste põhimõtete järgi: suuremate kirikute vaimulikud on vanglas kaplanitena teenimas, väiksemates uskondadesse kuuluvaid kinnipeetavaid aitavad teenida vabatahtlikud.

LIITU MEIE TIIMIGA!

Otsime
kauplusesse **Kallaste**
klienditeenindajat

Otsime
kauplusesse **Pääsküla**
klienditeenindajat

Otsime
kauplusesse **Kallaste**
abitöölist

kandideerimiseks saada sooviavaldus:
personal@keilaty.ee
tel: 6580804; 56905088

Puukraana – suurte puude raie kabiinist!

ArborEst OÜ
info@arborest.ee
www.arborest.ee
Tel 372 517 6969

Jaauarist kehtib haigekassa partnerite juures hammaste proteesidele sama hind

Alates 1. jaauarist 2018 muutub proteeside hüvitamise kord ning soodustust saab kasutada nende hambaarstide juures, kes on sõlminud haigekassaga vastava lepingu.

Kaidi Kasenõmm

Haigekassa tervisedenduse spetsialist

Muudatuse eesmärk on kokku lepitud hinnakirja abil ühtlustada proteesiteenuste kättesaadavust kõigi inimeste jaoks üle kogu Eesti ning jälgida tänu sellele paremini teenuse kvaliteeti. Proteeside jaoks saab kolme aasta jooksul hüvitist 260 eurot.

NB! Kuni 31. detsembrini 2017 saadud proteesiteenuste arveid saab avalduse alusel haigekassale esitada kuni 31.01.2018.

Alates jaauari algusest arvestatakse soodustuse summa alati kohe maha hambaarsti juures maksmise hetkel. Enam ei pea taotlema hüvitist tagantjäre-

le haigekassast, sest kogu arvel-dus hakkab toimuma otse proteesitegija ja haigekassa vahel.

2018. aastasse hambaarsti-aega kinni pannes tasub kindlasti arstilt üle küsida, kas tal on haigekassaga leping või plaanib ta sõlmida lepingu, mis annab õiguse proteeside eest hüvitist saada. Hambaarstid, kelle juures saab soodustust kasutada, leiab edaspidi ka haigekassa kodulehelt www.haigekassa.ee/hambaravi.

2017. aasta lõpuni saab tänavu kasutatud hambaproteeside teenuste eest hüvitist taotleda veel kahel viisil. Üks võimalus on esitada avaldus hambaproteesi tegijale ning sel juhul maksab inimene vaid selle summa, mis ületab 260 eurot ning proteesitegija taotleb ise haigekassalt hüvitise summa tagasi.

Kui inimene ei ole kasutanud soodustuse summat proteesitegija juures, saab ta 2017. aasta saadud teenuste eest esitada haigekassale avalduse ja proteesimistööde eest tasumist tõendava dokumendi kuni 31.01.2018.

Haigekassa kannab hüvitise kindlustatu pangaarvele 90 päeva jooksul pärast nõutud dokumentide laekumist haigekassa piirkondlikku osakonda.

Ükski kehtiv hüvitise summa või jääk ei lähe inimese jaoks kaduma. Kui inimesel on 2017. aasta lõpus proteeside jaoks kehtiv hüvitise jääk näiteks 120 eurot, saab ta seda alates 2018. aasta algusest kasutada haigekassa lepingupartnerite juures.

Proteeside eest on õigus hüvitist saada järgmistel ravikindlustatud inimestel:

- töövõimetuspensionärid;
- vanaduspensionärid;
- osalise või puuduva töövõimega inimesed;
- üle 63-aastased ravikindlustatud eakad.

Millal tähtub kolm aastat ja saab uuesti taotleda hambaproteeside hüvitist?

Kui pensionäridele pole varem hambaproteese valmistatud, algab kolmeaastane periood 260 euro kasutamiseks kuupäevast, kui hüvitist esimest korda kasutati. Uuesti tekib hüvitise taotle-

mise õigus, kui sellest kuupäevast on möödunud kolm aastat ning inimene pöördub proteeside parandamiseks või uute tellimiseks hambaarsti juurde.

Hüvitise summast kasutama jäänud osa järgmisse perioodi edasi ei kandu. Kui kindlustatu ei tea täpselt, kui kaua eelmiste proteeside valmistamisest möödadas on, soovime seda täpsustada proteeside valmistajaga või uurida haigekassast enne hambaarsti juurde minemist. Seda saab kontrollida ka riigiportaalist www.eesti.ee "Hambaravi- ja proteesiteenuste info" kaudu või saates allkirjastatud küsimuse haigekassasse postiga, e-postiga või külastades meie klienditeenindust.

Lisainfot proteeside hüvitise kohta saab haigekassa kodulehelt www.haigekassa.ee/hambaravi, klienditelefonilt 669 6630 (E-R 8.30–16.30), klienditeenindustest, saates allkirjastatud avalduse info@haigekassa.ee, ning riigiportaalist www.eesti.ee rubriigist "Hambaravi- ja proteesiteenuste info".

Täiendav soodustus suurte ravimikuludega inimestele

Kadri Eisenschmidt

Täiendav ravimihüvitis on seni olnud neile, kelle kulutused ravimitele on suuremad kui 300 eurot kalendriaastas.

Kui tänaseni pidi hüvitise saamiseks haigekassale avalduse esitama, siis alates järgmise aasta algusest muutub ravimihüvitis automaatselt ning lisasoodustuse saab kindlustatu koos tavapärase ravimisoodustusega juba ravimi väljaostmisel apteegis. Seda aga juba kulutustelt, mis ületavad 100 eurot kalendriaastas.

Kulutused ravimitele on inimeste jaoks ühed suuremad väljaminekud tervishoius. Tervise Arengu Instituudi andmetel (2015) läheb kõigist tervishoiukuludest 38% ravimitele, sh ligi viiendik käsimüügi- ja retseptiravimitele, ning kolmandik hambaravile. Maailma Terviseorganisatsioon (WHO) tõi 2014. aastal Eesti tervishoiusüsteemi kohta tehtud analüüsis välja, et ravimitele kulutavad rohkem just madalama sissetulekuga leibkonnad. Täiendava ravimihüvitise süsteemi muutmise eesmärk on parandada ravimite kättesaadavust just suurte ravimikuludega inimeste jaoks, hüvitades nende ravimitele tehtud kulutusi senisest oluliselt suuremal määral.

Kuidas arvutatakse?

Täiendav ravimihüvitis kehtib soodusravimitele tehtud ku-

Teave

Hüvitise õigust ja alussummat saab vaadata eesti.ee-st

- Alates 2018. aasta algusest on võimalik riigiportaalis eesti.ee vaadata kalendriaastas ravimite ostudest tekkinud alussummat, mis on täiendava ravimihüvitise maksmise aluseks. Kui alussumma ületab 100 eurot, siis on müüdnud retseptidel näha ka täiendava ravimihüvitise summa, mille võrra apteegis suuremat soodustust saadi. Alussummat ja ravimihüvitise soodustust on võimalik küsida ka apteegist või vaadata apteegi ostutšekilt.

lutuste puhul. See tähendab, et arvesse ei võeta kulutusi, mis on tehtud käsimüügiravimitele ja retseptiravimitele, mis ei ole kaetud haigekassa soodustusega (ehk ei ole soodusravimid) või meditsiiniseadmetele.

Uuest aastast kehtima hakkava muudatuse puhul hakkab haigekassa 50% ulatuses hüvitama inimeste kulutusi ravimitele,

mis jäävad vahemikku 100–300 eurot. Näiteks kui inimene on kulutanud ravimitele 250 eurot (seda nimetame alussummaks), siis saadava hüvitise jaoks lahutame sellest summast maha 100 eurot, mis on hüvitise maksmise alampiiriks ja teeme arvutustehte $150 \times 50\% = 75$ eurot. Üle 300 euro ulatuvate kulutuste puhul hüvitab haigekassa 90% ravimist. Näiteks, kui alussummaks on 500 eurot, lahutame sellest maha 300 eurot ja teeme tehte $200 \times 90\% = 180$ eurot.

Täiendavat ravimihüvitist arvestatakse kalendriaastas kogunenud kulutuste järgi. See kujuneb soodusravimitele kalendriaastas kulutatud summast, millest lahutatakse ravimile kehtestatud piirhinda või hinnakokkuleppe hinda ületav ehk välditav summa.

Lisaks täiendava ravimihüvitise süsteemile muutub 2018. a algusest ka n-ö retseptitasu. Varem oli see 100%, 90% ja 75% soodustuse korral 1,27 eurot ning 50% soodustuse korral 3,19 eurot ühe retsepti kohta. Alates

2018. a algusest on kõikidele retseptidele ühine retseptitasu 2,5 eurot.

Abi 100 000 inimesele

Mida kõrgemad on inimese kulutused ravimitele, seda suurem on täiendav ravimihüvitis. Näiteks kui inimene kulutab aastas ravimitele kokku 110 eurot, siis on täiendav ravimihüvitis tema jaoks 5 eurot, 250 euro puhul 75 eurot ning 400 euro korral 190 eurot.

Näiteks 2. tüüpi diabeeti põdevale tööealisele inimesele, kellel on kõrgenenud vererõhk ja kõrge kolesterooli tase ning astma, kirjutatakse aastas 49 ravimiretsepti. Kõigi nende haiguste ravimeid hüvitab haigekassa 75% soodustusega. Selliste haigustega inimese kulu ravimitele võib aastas olla 467,12 eurot. Tänu uuele hüvitamise korrale on 2018. aastast soodusravimite ostmise korral kulu samale patsiendile aga 235,99 eurot aastas. Samade terviseprobleemidega pensionäridele kompenseerib haigekassa ravimeid 90% soodustusega ning tema kulu on soodusravimeid ostes aastas 283,67 eurot. Uue korra järgi väheneb tema kulu 203,54 eurole aastas. Eestis on 110 000 inimest, kelle kulutusi uus täiendava ravimihüvitis aitab leevendada.

Lisainfo hüvitise taotlemise kohta haigekassa kodulehelt www.haigekassa.ee/et/inimesele/rahalised-huvitised/taiendav-ravimihuvitis.

PELLETIKATEL
BlackStar Comfort nüüd
-25%
ostakatel.ee
TEL 5267072
TEHNIKA 10, VIIRATSI, VIJANDIMAA
KOJU TOOME TASUTA!

Eripakkumine: kliendipäeval 3000 € köök hinna sees!
KIILI KODU
kiilikodu.uusmaa.ee
OLED OODATUD KLIENDIPÄEVALE
02. 12 KELL 12 - 15!
UUSMAA
KINNISVARABÜROO

VENTILATSIOONITÖÖDE TERVIKLAHENDUSED
Jõulueelne soodustus
10%!
KAKS SERVICE
LASE MAJAL HINGATA
Tel +372 5354 2151
tauri@o2service.ee www.o2service.ee

Teave

Näidisarvutus

2. tüüpi diabeetik, tööealine inimene
Diabeet, vererõhk, kolesterool, astma
3 diabeediravimit, 3 vererõhuravimit,
statiin, astmaravim, 49 retsepti aastas
467 -> 236 €

2. tüüpi diabeetik, pensionär
Diabeet, vererõhk, kolesterool, astma
3 diabeediravimit, 3 vererõhuravimit,
statiin, astmaravim, 49 retsepti aastas
284 -> 204 €

Seekordsed aasta tegijad ühisfotol.

Harju aasta tegijaid tänati Kiisal

23. novembril tunnustasid Kiisa rahvamajas maakonna aasta tegijaid ning nomineeritud maakonna ning Harjumaal Omavalitsuste Liidu (HOL) juhid. Kuues kategoorias sai nimetuse ettevõtjad, toetajad ning kodanikuühendused.

Allar Viivik

allar@harju.ee

Hindamiskomisjon valis Harjumaal aasta ettevõtteks Ensto Ensek ASi (Keila), väikeettevõtteks Alleks Ehitus OÜ (Raasiku), kodanikuühenduseks MTÜ Lootuse Küla (Kernu), aasta toetajaks Indrek Miguri (Keila vald) ning sädinimeseks Kaisa Linno (Kuusalu). Aasta tegu on Eesti mootorisporti muuseum Momu avamine Turbas. Tunnustused andsid üle Annely Kana (Kodukant Harjumaal juht), Demis Voss (HEAKi juht), Leevi Laever (maavanema kt) ning Joel Jesse (HOLi tegevjuht).

Kokku tuli kuues kategoorias tegijate tunnustamiseks 76 ette-

Juulis avati Turba elektriijaamas motosporti muuseum. Aasta teo tunnustuse võitis vastu Arno Sillat.

Peeter Hütt/Tippfoto

panekut. Harjumaal aasta tegija on konkurss, millega HEAK, maavalitsus, HOL ja Kodukant Harjumaal tunnustavad silmapaistvaid tegusid maakonnas, samuti inimesi, kodanikuühendusi ja ettevõtteid, kes on panustanud maakonna arengusse. Lisaks koostööpartneritele osalesid tegijate valikul ka mullused tegijad.

Parimaid on tunnustatud aastast 2003 ja erinevates kategooriates on kokku välja antud 72 erinevat nimetust.

Vaida on meie maakonna kuues turvaline kool

Teisipäeval, 28. novembril tunnustati Rae vallas asuvat Vaida kooli tiitliga "Harjumaal turvaline kool 2017". Harjumaal Omavalitsuste Liidu (HOL) tegevdirektor Joel Jesse andis põhikoolile üle rändkarika ja seinaplaadi.

Allar Viivik

allar@harju.ee

Maavalitsuse sotsiaal- ja tervishoiutalituse juhataja Nele Kunder ütles, et projektiga "Turvaline kool" on kuue aasta jooksul ühinenud väga erinevatel põhjustel. Mõni kool on soovinud hinnata enda turvalisust, teises on jälle tähtis lastevanemate soov riske ennetada. Kõik kogutud teadmised on kasutatud arengukavades ja mitmel projektides.

Kuidas koole hinnatakse? "Koolides täidetakse enesekontrolli küsimustik. Kaardistatakse analüüsitaolise olukorda ning esitada saab ettepanekuid ja küsimusi. Eelistame, et moodustatakse väike töörühm, kuhu kuuluvad kooli jaoks oluliste valdkondade esindajad. Kui on ka varem osaletud, siis palume enesekontrolli küsimustikus välja tuua ka muutused-arengud-analüüsid võrreldes eelmise korraga," selgitas Nele Kunder.

Lisaks viiakse läbi küsitlus lastevanemate seas. Oodatakse

HOLi tegevjuht Joel Jesse tänas Vaida koolijuhti Piret Hallikut.

Allar Viivik

ka õpilaste arvamust vabas vormis, kas video või küsitluste näol. Enne lõplikku otsust külastab koole koostööpartnerite meeskond.

Projekti "Turvaline kool" komisjoni kuuluvad esindajad Harju maavalitsusest, HOList, Põhja prefektuurist, maanteeametist, Operation Lifesaver Estonia'st, Eesti terviseenduse ühingust ja päästeameti Põhja päästekeskusest.

Rae vallavanem Mart Võrklaev rääkis, et tiitli andmine Vai-

da koolile oli suur üllatus. "Aga vald on kooli ka palju panustanud. Mullu ning tänava uuendati juurdeehitisi. Panustavad ka kogukond, personal ning loomulikult lapsed. Tunnustus kohustab veelgi rohkem turvalisust tõstma," ütles Võrklaev.

Tunnustused konkursil osalenud Loo ja Ääsmäe koolijuhtidele andis üle HOLi tegevjuht Joel Jesse. Vaida kool sai rändkarika ning seinale kinnitatava tunnustusplaadi.

Vaida kooli direktor Piret

Hallik oli tiitli üle väga rõõmus. "Siin on hea koht, kuhu tulla, kus on hea tegutseda ja olla. Mina tunnen ennast nii hästi, et unustan ennast tihti õhtul pikalt tööd tegema," kiitis Hallik.

Turvalist kooli on Harjumaal konkursi korras valitud aastast 2012 ja sellel on osalenud 26 kooli. Tiitel on siiani antud Kuusalu keskkoolile (2012), Ääsmäe põhikoolile (2013), Laulasmaa koolile (2014), Saue gümnaasiumile (2015) ja Loo keskkoolile (2016).

AS THERMORY

AS Thermory on Eesti kapitalil põhinev edukas puidutööstus-ettevõtte, mis tegutses aastast 1997.

Ettevõtte tooteportfelli esindab enam kui 50-s riigis üle maailma bränd Thermory, kuhu kuuluvad termotöödeldud täispuidust terrassi-, voodri- ja põrandalauad ning saunamaterjal.

Ettevõtte peakontor asub Tallinnas ning tootmiskompleks Harjumaal. Grupis töötab ca 250 inimest.

2016.aasta konsolideeritud käive moodustas 29 miljonit eurot, millest 98% moodustas eksport.

Olulisemad sihtriigid on Soome, Saksamaa, USA, Austria ja Norra.

Tule tutvuma oma uue töökohaga aadressil Saha tee 25, Loo. Lisainfo telefonilt +372 56 941 451 või e-maililt lea@thermory.com tööpäevadel E-R 8:30-16:30ni.

OTSIB PUIDUTÖÖLIST

Kes saab hakkama materjali sorteerimisega, vastuvõtmisega ja sisseladumisega. Kui on vajadus, siis ka puidumaterjali kiletamisega ja komplekteerimisega.

MEIE LUBADUSED SULLE:

- Me kindlustame sind kokkulepitud tööga;
- Me maksame töötaasu kokkulepitud tingimustel ja kindlal kuupäeval;
- Tagame kokkulepitud töö- ja puhkeaja;
- Tagame tööturvisehoiu ja tööohutuse nõuetele vastavad töötühtimused;
- Korraldame oma töötajatele regulaarselt tervisekontrolli;
- Anname oma töötajatele tööriided ja jalanõud;
- Peame meele oma töötajaid ja töötajate lapsi jõulude ajal;
- Korraldame igal aastal suvepäevi, mis on mõeldud meie töötajatele ja töötajate kaaslasele.

Kui sulle sobivad meie lubadused, siis hakkame koos tööle!

- Tööaeg: E-R kell 7:30-16:15 või 16:15-23:55
- Töö asukoht: Saha tee 25, Loo
- Transporti tööle jõudmiseks ning koju saamiseks.

Kohila Vineer OÜ on Latvijas Finieris tütarettevõtte. Latvijas Finieris on üks Euroopa juhtivatest vineeritootjatest. Kohila Vineer OÜ on kasepuidust spooni ja vineeri valmistav puidutöötlemise ettevõtte. Lõpp-tooteks on kõrgekvaliteedilised, erinevate pinnakattedega vineer, mille peamised kasutusvaldkonnad on ehitus, transportitööstus, laevaehitus ja mööblitööstus.

Otsime oma meeskonda

VAHETUSE MEISTRIT

Peamised tööülesanded:

- Igapäevase tootmise katkematu korraldamine ning oma meeskonna juhtimine
- Eesmärkidele vastava ning kvaliteetse toodangu tagamine
- Aruandlus
- Sinult ootame:
- Varasemat kogemust tootmises
- Meeskonna juhtimise kogemust
- Tehnilist taipu
- Analüüsi- ja planeerimisoskust
- Arvutioskust tavakasutaja tasemel
- Head suhtlemis- ja koostööoskust, usaldusvärsust ning pingetaluvust

Kasuks tuleb:

- Töökogemus puidutööstuses

- Vene keele või inglise keele oskus vähemalt algtasemel

Omaltpoolt pakume:

- Sooja, puhast ja valget töökohast 2016.aastal valminud tootmishoones;
- Võimalust kasutada massaaži, taastusravi või endale sobivat sportimisviisi ettevõtte kulul;
- Võimalust kasutada ettevõtte poolt pakutavat kohapealset toitlustust (lõuna osaliselt kompenseeritud, öisel ajal supp tasuta);
- Võimalust kasutada ettevõtte koostööpartnerite poolt pakutavaid soodustusi;
- Võimalust puhata kaks nädalat suvel ning ühe nädala jõulude ajal;
- Töögraafikut 3 tööl, 3 vaba (päevased ja öised vahetused, vahetuse pikkus 12h). Tööpäeva algus vastavalt, kas 8:00 (päevane) või 20:00 (ööine).

KOHILA VINEER

Kandideerimiseks saada oma CV
personal@kohilavineer.ee

Täiendav info tel.
+37256888517 Anu Õun

Thermory

Thermory

Thermorydesign

THERMORY.COM

Meremulsi meeskond – Reet Rumvolt, Britta Hunt, Kateriina Rumvolt ja Hellat Rumvolt. Pildilt puudub Roman Sperov.

Tauno Pääslane

VÕITJA SELGUB JÄRGMISE AASTA MAIS

Ajujahi teise vooru pääses viis Harjumaa ideed

IDEE

Andres Tohver

andres@harjuel.ee

☐ Käimasolevale äriideede konkursile Ajujaht 2018 esitati 108 ettepanekut, neist Harjumaa 19. Kui 26. novembril selekteeriti välja 30 paremat, jäi Harjumaa ideid sõelale viis. Konkursi võitja selgub järgmise aasta mais.

Mida siis harjumaalased välja pakkusid? Viieks paremaks Harjumaa ideeks on Biofire (energeetika ja keskkond), Füsi radar (info- ja kommunikatsioonitehnoloogiad), Manufiltery (tööstus ja disain), Meremulsi (energeetika ja keskkond) ning StandByMate (info- ja kommunikatsioonitehnoloogiad).

Biofire

Biofire on süütegeel, mis on loodust, ohutust ja inimestest silmas pidades alternatiiv süütevedelikele, -kuubikutele ja teistele süütamiseks mõeldud materjalidele. Biofire'i on võimalik kasutada nii kodustes kui tööstuslikes tingimustes.

Näiteks on Biofire'i süütegeel oluliselt mugavamaks ja turvalisemaks alternatiiviks süütepiiristele, mis on laialdaselt kasutuses kaitsevaldkonnas.

Biofire OÜ osanikeks on Keilas elav Urmas Habakukk ja Harku vallas Tabasalus elanik Martin Netz. "Ühel talvisel hommikul üritasin kaminasse tuld teha, kuid puit ei süttinud, paber oli

otsas ja viimane süütekuubik samuti tulutult põlenud. Kuid ootamatult võttis tuld lapse poolt kaminasse visatud šokolaadipaber, mis sulas puudele ja süütas need vaevata," selgitab Habakukk süütegeeli arendamiseks andnud impulsi.

"Loodame, et tarbima hakkavad kõik, kelle meelistegevus on grillimine, ahju või kamina kütmine, kas siis sooja või visuaalse meeleheea saamise eesmärgil," loodab Habakukk. "Kasvupotentsiaal on suur – plaanime hõivata kogu Baltikumi turu."

Füsi radar

Füsi radar on veebiplatvorm, mille kaudu on inimestel lihtne leida füsioterapeute, massööre ja kiropraktikuid ja broneerida nende teenuseid. Teenuse osutajatel on see platvorm abiks oma igapäevatöö korraldamisel, haldamisel, teenuse müümisel ja reklaamimisel.

Füsi radaride idee autoriteks on Saaremaale sisse kirjutatud füsioterapeut Indrek Tustit ning Maardus elav Karl Lumi, kes on 14-kordne Eesti meister kõrgushüppes. "Arendama hakkasime 2007. aasta märtsis ja selle tingu see, et suur osa inimesi ei oska leida häid füsioterapeute, massööre ja kiropraktikuid," räägib Lumi.

Ehkki füsi radarisse on investeeritud juba 2000 arendustundi, on see veel testfaasis ja pole avalikkusele kättesaadav. Lumi loodab läbimurret nii Eestis kui välismaal.

"Näiteks Itaalia ettevõtte HumanTecar, kes toodab hetkel maailma parimat kõrgtehnoloog-

gilist füsioterapia tööriista, on huvitatud meiega koostööst. Samuti on olemas sidemed ühe Soome meditsiini valdkonna start-up ettevõtjaga, kes samuti sooviks koostööd teha," teatab Lumi.

Manufiltery

Manufiltery arendab ja toodab filtreid, mis puhastavad õhku toksilistest osakestest, hapelistest gaasidest ja tolmust. "Me oleme loonud väiksema, lihtsama, kiiremini toodetava ja viis korda odavama filtri kui analoogsed süsteemid, mis praegu turul saadav on," teatab Tatsiana Zaretskaya.

Zaretskaya kolis Eestisse viie aasta eest Valgevenest ja elab praegu Viimsi vallas. Viieliikmelise arendustiimi kuuluvad veel Zaretskaya soomlasest abikaasa Jussi Pikkarainen, Tallinnas elav Martin Pajuväli ning Tatsiana isa Oleg Zaretski ja isa sõber Sergei Radzionou, kes on endiselt Valgevenes.

Oma toote võimalike klientidena näeb Zaretskaya ligemale 10 000 ettevõtet, kes tegutsevad Eestis põllumajanduse alal, samuti keemia- ja metallitööstuse ning energeetika valdkonnas. "Me hangime oma tootele vajaminevaid sertifikaate, et müüa seda Euroopa Liidus," lisab Zaretskaya.

Meremulsi

"Meremulsi on looduslik, rannast kogutud puhtast mererastest tehtud peenrakate, mis ei lase umbrohul kasvada, väetab, hoiab eemal teod ja hallituse ning mulla parajalt niiskena.

Võta rull mulsi, lõika või rebi sisse augud ning istuta sinna taimed või külva seemned. Sügisel vii mulsi komposti või kaeva mulda," selgitab idee algataja Reet Rumvolts, tausta poolest rakubioloog.

Tema tiimi liikmetest Britta Hunt töötab finantsvaldkonnas, Roman Sperov IT-alal, Kateriina Rumvolt õpib doktorantuuris mereökoloogiat, Hellat Rumvolt tegutseb kalanduse-, põllumajanduse- ja ärivaldkonnas. Reet, Britta ja Roman on Harku valla elanikud.

"Laiemalt on meremulsi tarbijateks kõik aiandushuvilised inimesed Eestis ja lähiriikides," loodab Reet Rumvolt.

StandByMate

StandByMate'i tehisintellekt komplekteerib laevameeskonna lähimate sobivate meremeestega. Lühiajaliste töölepingute tõttu on laevanduses erakordselt aktiivne tööturg. StandByMate muudab värbajate töö oluliselt efektiivsemaks ja tagab ametikohtade täitmise optimaalseimate kandidaatidega.

Tehisintellekti arendajate meeskonda kuuluvad Merit Valdsalu, Janek Valdsalu, Endrik Köverjal, Martti Muttik ja Tauno Möldri. Neist kaks esimest on Rae valla elanikud.

"Täna on StandByMate esimeses faasis, kus registreerimine on avatud ainult meremeestele. Nii loome meremeeste andmebaasi, kelle seast saavad peagi liituvad värbajad töötajaid otsida. Täna on meiega liitunud ligi 700 meremeest," selgitab Merit Valdsalu. ■

RAE VALLAVALITSUS TEATAB:

Detailplaneeringute koostamise algatamised

• Aaviku küla Ühistu tee 14 katastriüksuse ja lähiala detailplaneering
Detailplaneering on algatatud Rae Vallavalitsuse 28.11.2017 korraldusega nr 1600. Planeeritav ala asub Aaviku külas Ühistu tee äärses metsaga ümbritsetud olemasolevate elamute grupis. Juurdepääs planeeritavatele elamumaa kruntidele nähakse ette avalikult kasutatavalt Ühistu teelt ning Ühistu tee 12 (katastritunnus 65301:001:4424) krundilt sõlmitava teeservituudi kokkuleppe alusel kinnistu kasutamiseks detailplaneeringuala juurdepääsuna. Planeeringuala suurus on ligikaudu 0,4 ha.

Detailplaneeringu koostamise eesmärgiks on jagada elamumaa sihtotstarbega katastriüksus kaheks elamumaa krundiks, määrata elamumaa le ehitusõigus ja hoonestustingimused, lahendada juurdepääsud, tehnovõrkudega varustamine ning haljastus.

Detailplaneeringu koostamise eesmärk on kooskõlas Rae valla Jüri alevis ja sellega piirnevate Aaviku, Vaskjala ja Karla külaosade üldplaneeringuga, kus planeeringuala maakasutuse juhtotstarbeks on väikeelamute maa-ala.

• Vaskjala küla Jõeäärse kinnistu detailplaneering
Detailplaneering on algatatud Rae Vallavalitsuse 28.11.2017 korraldusega nr 1598. Planeeritav ala asub Vaskjala külas Aruküla tee ja Silla-piiga tee vahelisel alal. Juurdepääs planeeritavale elamumaa krundile nähakse ette avalikult kasutatavalt Sillapiiga teelt. Planeeringuala suurus on ligikaudu 0,55 ha.

Detailplaneeringu koostamise eesmärgiks on jagada olemasolevast maatulundusmaa sihtotstarbelisest kinnistust välja üks elamumaa sihtotstarbeline kinnistu, üks üldkasutatava maa kinnistu ning Sillapiiga tee laienduse eesmärgil transpordimaa kinnistu, seada elamumaa krundile ehitusõigus ja hoonestustingimused, lahendada juurdepääsud, liikluskorraldus ja tehnovõrkudega varustamine ning haljastus.

Detailplaneeringu koostamise eesmärk on kooskõlas Rae valla kehtiva üldplaneeringuga, kus planeeritava ala maakasutuse juhtotstarbeks on määratud perspektiivne elamumaa.

Detailplaneeringute vastuvõtmised ja avalikud väljapanekud 18.12.2017–07.01.2018 Rae Vallavalitsuses Aruküla tee 9. Vastuväiteid ja ettepanekuid detailplaneeringute osas esitada hiljemalt 07.01.2018

• Lagedi aleviku Kooli tn 9 kinnistu detailplaneering
Detailplaneering on algatatud Rae Vallavalitsuse 27.06.2017 korraldusega nr 859 ning vastu võetud 28.11.2017 korraldusega nr 1601. Planeeritav ala asub Lagedi alevikus, Kooli tee ja Kalda tänava vahel, väljakujunenud elamute alal. Juurdepääs planeeritavale elamumaa krundile nähakse ette avalikult kasutatavalt Kalda tänavalt ja juurdepääs olemasolevale hoonestatud Kooli tee 9 elamumaa krundile toimub Kooli tänavalt. Planeeringuala suurus on ligikaudu 0,6 ha.

Detailplaneeringu koostamise eesmärgiks on kinnistu jagamine kaheks elamumaa sihtotstarbega kinnistuks, määrata ehitusõigus ja hoonestustingimused, lahendada juurdepääsud, tehnovõrkudega varustamine ning haljastus.

Detailplaneeringu lahendus on kooskõlas Rae valla üldplaneeringuga, kus planeeringuala maakasutuse juhtotstarbeks on määratud elamumaa juhtotstarve.

• Peetri aleviku Reti tee 17 kinnistu detailplaneering
Detailplaneering on algatatud Rae Vallavalitsuse 03.10.2017 korraldusega nr 1340 ning vastu võetud 28.11.2017 korraldusega nr 1597. Planeeritav ala asub Peetri alevikus, Reti tee tee ääres, olemasolevate elamute ja äri- ning tootmishoonete vahel. Juurdepääs planeeritavale alale nähakse ette avalikult kasutatavalt Reti teelt. Planeeringuala suurus on ligikaudu 0,3 ha.

Detailplaneeringu koostamise eesmärgiks on muuta 22.03.2005 Rae Vallavalitsuse korraldusega nr 351 kehtestatud Peetri küla Allika kinnistu detailplaneeringut pos 36 ehitusõiguse, hoonestustingimuste ja haljastuse osas.

Detailplaneeringu lahendus on kooskõlas Rae valla üldplaneeringuga, kus planeeringuala maakasutuse juhtotstarveteks on määratud elamumaa juhtotstarve.

• Soodevahe küla Lepniku, Lepliku ja Lennuradari tee 6 kinnistute ning lähiala detailplaneering
Detailplaneering on algatatud Rae Vallavalitsuse 11.08.2015 korraldusega nr 1148 ning vastu võetud 28.11.2017 korraldusega nr 1599. Planeeritav ala asub Soodevahe külas riigitee nr 11290, Tallinn-Lagedi maanteest ida pool, Lennuradari tee ääres. Juurdepääs alale toimub Lennuradari teelt. Planeeringuala suurus on ligikaudu 7,2 ha.

Detailplaneeringu koostamise eesmärgiks on jagada maatulundusmaa sihtotstarbega Lepniku ja Lepliku kinnistud äri- ja tootmismaa sihtotstarbega kruntideks ning muuta tootmismaa sihtotstarbega Lennuradari tee 6 kinnistu sihtotstarve äri- ja tootmismaks, määrata ehitusõigus ja hoonestustingimused, lahendada juurdepääsud, liikluskorraldus ja tehnovõrkudega varustamine ning haljastus.

Detailplaneeringu lahendus on kooskõlas Rae valla üldplaneeringuga, kus planeeritavale alale on ette nähtud tootmis- ja ärimaa juhtotstarve.

Detailplaneeringute kehtestamisest

• Soodevahe küla ja Rae küla Tallinna ringtee Lagedi ning Karla liiklussõlmede detailplaneering
Detailplaneering on kehtestatud Rae Vallavalitsuse 21.11.2017 korraldusega nr 1581. Planeeritavad kinnistud asuvad Soodevahe- ning Rae külas, Tallinn ringtee ääres. Planeeringuala suurus on ligikaudu 16 ha. Detailplaneeringu koostamise eesmärgiks on moodustada Tallinna ringtee Lagedi ning Karla liiklussõlmede rajamiseks vajalikud transpordimaa krundid.

Detailplaneeringu koostamise eesmärk on kooskõlas Rae valla üldplaneeringuga ning Rae valla Jüri aleviku ja sellega piirnevate Aaviku, Vaskjala ja Karla külaosade üldplaneeringuga. Mõlema üldplaneeringu alale on ette nähtud perspektiivne maantee ning riigi põhimaantee peale- ja mahasõitude juhtotstarve.

• Järveküla Leerimäe tee 12 kinnistu ja lähiala detailplaneering
Detailplaneering on kehtestatud Rae Vallavalitsuse 21.11.2017 korraldusega nr 1582. Planeeritav ala asub Järvekülas, Leerimäe tee otsas. Planeeritav ala külgneb Rae valla ja Tallinna linna piiriga ja paikneb Ülemiste järve vahetus läheduses. Juurdepääs planeeritavale alale on toimub avalikult kasutatavalt Leerimäe teelt. Planeeringuala suurus on ligikaudu 1,9 ha.

Detailplaneeringu koostamise eesmärk on jagada elamumaa sihtotstarbega kinnistu kaheks elamumaa sihtotstarbega kinnistuks, nii et moodustuks krunt olemasolevate hoonete teenindamiseks ja krunt uue ühiskelamu ehitamiseks, määrata ehitusõigus ja hoonestustingimused, lahendada juurdepääsud, parkimine ja tehnovõrkudega varustamine ning haljastus.

Detailplaneeringu koostamise eesmärk on kooskõlas Rae valla kehtiva üldplaneeringuga, kus planeeritava ala maakasutuse juhtotstarbeks on määratud elamumaa.

Täiendavalt on üld- ja detailplaneeringutega seotud materjalidega võimalik tutvuda <http://gis.rae.ee>.

Kuulutused

MÜÜK

• Müüa kvaliteetne puitbrikett 960 kg alus 172 €, Premium pellet 990 kg alus 199 €. Kojuvedu hinna sees. Tel 5891 5954

• Müüa suvila Paldiski äärelinnas, otse omanikult. Suvila asub aadressil Tikri 18. Hind 9000 €. Palun helistage tel 5305 0111 ja läheme koos vaatama!

OST

• Ostan heinapressi Kirgistan, akvaarium MTZ-82, käru 2PTS-6, GKB-819 ning varuosadeks DT74/75, T150, SK5 jne. Tel 5694 0400

• Ostan kasutusesta jäänud sõiduauto või kaubiku, võib olla remonti vajav, pakkuda võib ka vene autot. Tel 512 7543, bar500@hotmail.ee

• Ostan seisma jäänud firma. Tel 5808 8088

PLEKK-KATUS pakub

- katuseplekid,
- sileplekid,
- lisaplekid,
- plekksepatööd.

Vajadusel paigaldus.

Väga hea hind!
Tel. 506 5659, 656 5782
Kadaka tee 4, Tallinn

• OÜ Estest PR ostab metsa- ja põllumaad. Tel 504 5215, 514 5215, info@est-land.ee

• Soovin osta suvila, talu või sobiva krundi maakodu rajamiseks. Kõik pakkumised on teretulnud. Kontakt tel 5660 9123, Toomas

RENT

• Anda üürile ühetoaline kõigi mugavustega korter Tallinnas, tel 5198 0960

TEENUS

• Ehitus- ja remonttööd. Tel 5689 4725

• Kaardid ennustavad. Tel 900 1727, 24 h. Vt ka ennustus.ee

• Katused, fassaadid, ülddehitus- ja viimistlustööd. Tel 5352 9476, ehitus@miltongrupp.ee

• Katusehooldus, tänavakivipesu, fassaadipesu. Tel 5919 1540

• Korstnapühkija teenused ja eksperthinnangud. OÜ Potipoiss, tel 5807 2581, info@potipoiss.ee

• Korstnapühkija teenused. Tel 5553 8506

• Maagia KV võtab müüki

Reklaamipinna broneerimine ja teadete edastamine myyk@harjuel.ee

kinnisvara. Tel 5855 0720, maagiakv.ee

• Ohtlike puude aastaring-sed raie-, hooldus- ja saetööd. Katuserennide puhastus. Tel 5551 2104, www.puuhooldaja.ee

• Ohtlike puude langetamine. Tel 5663 2968, 5340 2068

• Qigong ja shindo venitused Keila sotsiaalkeskuses Pargi 30-3 reedeti kell 18.00–19.30. Qigong on Hiina iidse tarkuse põhinärv tervisekunsti inimese kehalse ja vaimse heaolu parandamiseks. Hind 7 €. Info tel 507 3018

TÖÖ

• Krausberg Eesti OÜ ootab oma kollektiivi töökohast puhastusteenindajat, kes soovib lisatööd õhtuti alates kell 17.00. Tööaeg E–R va riiklikud pühad 2,2 tundi. Tel 528 9532, Riina

• Otsime meeskonda treialit manuaalpingile. Töökoht asub Harjumaal, Kiilis. Tel 5664 1508, Tiit

• Vajatakse mehi ja naisi huvitavate ehitustööde teostamiseks. Tööd erinevad ja vaimu arendavad. Palk sõltub enda ja meeskonna panusest. Tel 5352 9476

KÜTTEMATERJALID

Kask 40l. võrgus - **2,80€**
Lepp 40l. võrgus - **2,50€**
Kask konteineris 2m3 - **130€**
Puitbrikett mänd hele - **120€**
Puitbrikett kask tume - **130€**
Turbabrikett kilepakendis - **140€**
Pelletid premium - **160€**
Männiku tee 106b **eco-fuel.ee**
Mob. 54 5698 58

Seoses töomahu suurenemisega vajab õmblusfirma

õmblejat ja riilimasina õmblejat!

☞ suviste ja talviste tööriivaste õmblemise ☞ tasu tükitöö alusel ☞ tasustatud väljaõpe kohapeal ☞ töö asukoht Klooga

Info tel 604 3171 või 5364 2927

• Müüa armas ja hoolega hoitud suvekodu Laitse, Kaasiku küla, Vega AÜ, Kernu vald. Suvetuba 59 m², kuiv korralik kelder, põõning, krunt 859 m² piiratud aia ja hooldatud hekiga, uus puurkaev, korralik kuur, ahjuküte, soojamüür, kamin, saun. Lisaküsimused tel 553 1485 või tai-vop01@gmail.com

Tallinna krematoorium

Lahkunu transport krematooriumisse ööpäevaringselt kogu Eesti piires. Tuhastamis-matus soodsaima hinnaga. Kõik matuseteenused. Suurim urnivalik Eestis. Kaks kabelit ja kaks peieruumi. Telefon 623 8808 – 24h! www.krematoorium.ee

KLOOGA HARJUTUSVÄLJA KASUTUSGRAAFIK

Kuupäev	Kellaeg	Tegevus
1. detsember	08.00–16.00	Laskeharjutus
1. detsember	08.00–16.00	Taktikaharjutus
4. detsember	09.00–15.45	Laskeharjutus
4. detsember	09.00–21.00	Taktikaharjutus
5. detsember	08.00–17.00	Lõhkamine
5. detsember	08.00–17.00	Taktikaharjutus
6. detsember	08.00–17.00	Lõhkamine
6. detsember	08.00–17.00	Taktikaharjutus
7. detsember	09.00–21.00	Taktikaharjutus
7.–8. detsember	09.00–17.00	Laskeharjutus
8.–10. detsember	08.00–20.00	Laskeharjutus
8.–10. detsember*	18.00 / 20.00	Taktikaharjutus
12.–14. detsember	09.00–17.00	Laskeharjutus
19. detsember	09.00–16.00	Lõhkamine

* pidev kestus

Laskeharjutus: kasutatakse tulirelvasid.

Taktikaharjutus: kasutatakse paukpadruneid, lõhkepakette ja teisi imitatsioonivahendeid. Võidakse kasutada transpordivahendeid.

NB! Vajadusele teeb Päästeamet demineerimistöid. Harjutused toimuvad võimalusel kooskõlas Keila valla heakorraeskirjaga.

Lisainfo telefon 53326746
e-mail kv.tvj.klooga@mil.ee
internet harjutusvali.mil.ee

KIILI VALLAVALITSUS TEATAB:

Kiili Vallavolikogu 16.11.2017 otsus nr 33 “Üldplaneeringut muutva Jõeääre detailplaneeringu koostamise algatamine”

Detailplaneeringu eesmärgiks on Jõeääre katastriüksuse (katastritunnus 30401:001:2632) kruntideks jagamine. Detailplaneeringuga nähakse ette Nabala külakeskme kõrvale kuue elamumaa sihtotstarbega krundi rajamist olemasoleva kõrghaljastuse (lepametsa) alale. Viiele moodustatavale krundile määratakse tingimused tiheasustuse põhimõttel ja ehitusõiguse ühe kuni kahekorralise üksiklamu ja ühe kuni ühekorralise abihoonest püstitamiseks, ehitisealuse pinnaga krundil kokku kuni 500 m². Planeeringu lahendusega antakse suunitlused ala heakorras-tuse, haljastuse, juurdepääsuteede, parkimise ja tehnovõrkudega varustamise osas. Kiili valla üldplaneeringus on seatud alljärgnevad ehitustingimused tiheasustusalades:

• planeeritavast alast vähemalt 15 % peab moodustama avalikult kasutatava sotsiaal-maa. Antud detailplaneeringuga muudetakse maaüksuse sihtotstarvet vaid 16% kogu maa-alast ning ei moodustata planeeritavast alast 15 % avalikult kasutatavat sotsiaal-maa krunti, kuna Nabala külas on piisavalt palju ühiskondlike ehitiste maa sihtotstarbega krunte (200 m kaugusel planeeritavast alast Kuldnoka tee 7 katastriüksus, suurusega 6635 m² ning 400 m kaugusel olev Kuldnoka tee 2 katastriüksus, suurusega 5,02 ha. Lisaks on 11115 Kurna-Tuhala tee ja 11151 Tõdva-Nabala tee ristmikul Kulakeskuse ühiskondlike ehitiste maa sihtotstarbega katastriüksus, mis paikneb 350 m kaugusel planeeritavast alast).

Antud detailplaneeringus on arvestatud üldplaneeringus välja toodud nõuetega, kuid on üldplaneeringut muutev kuna ei moodustata sotsiaal-maa krunti.

Keskonnamõju strateegilise hindamise mitteamalgatamise teade

Kiili Vallavolikogu 16.11.2017 otsusega nr 33 “Üldplaneeringut muutva Jõeääre detailplaneeringu koostamise algatamine” otsustati mitte algatada detailplaneeringule keskonnamõju strateegilist hindamist, sest:

1. detailplaneeringuga ei kavandata eeldatavalt olulise keskonnamõjuga tegevusi, millega kaasneks keskonnaseisundi olulist kahjustamist, sh pinnase ja õhu saastumist, olulist jäätmeteket, mürataseme ja vibratsiooni olulist suurenemist;
2. lähtudes planeeringuala ja selle lähiümbruse keskkonnatingimustest ja maakasutusest, ei põhjusta ehitiste rajamine ning sihtotstarbeline kasutamine olulist negatiivset keskkonnamõju. Tegevusega kaasnevad võimalikud mõjud on eeldatavalt väikesed, nende ulatus piirneb peamiselt planeeringualaga. Avariilukordade esinemise tõenäosus on väike, kui detailplaneeringu elluviimisel järgitakse detailplaneeringuga esitatud tingimusi ja õigusaktidega kehtestatud nõudeid;
3. õigusaktidega kooskõlas toimuva tegevuse korral ei põhjusta detailplaneeringuga kavandatu piirkonna looduskeskkonna vastupanuvõime ega loodusvarade taastumisvõime ületamist;
4. detailplaneeringu alal ega selle lähiümbruses ei paikne Natura 2000 võrgustiku alasid ega esine looduskaitsealade §4 lg 1 mõistes kaitstavaid loodusobjekte, mida planeeringuga kavandatav tegevus võib mõjutada;
5. kavandatav tegevus ei kahjusta inimese tervist, heaolu, vara;
6. detailplaneeringu alal ja selle lähiümbruses ei ole tuvastatud jääkreos-

tust ning alal ei ole varasemalt toimunud keskkonnaohtlikku tootmist ega muud keskkonnaohtlikku tegevust;

7. kavandatava tegevusega ei kaasne olulisel määral soojuse, kiirguse ega lõhna teket, vähest valgusreostust tekib valgustusest. Vibratsiooni võib esineda ehitustegevuse käigus, samuti on tavapärast suuremas koguses jäätmeteket seotud peamiselt ehitustöödega;
8. keskkonnatingimustega arvestamine on eeldatavalt võimalik planeerimisealade § 126 kohaselt planeeringumenetluse käigus;
9. planeeritaval alal kavandatud tegevus ei põhjusta olulist negatiivset ruumilist mõju, kui ehitiste projekteerimisel, ehitamisel ja kasutamisel järgitakse kehtestatud nõudeid.

Kavandatud tegevusele KSH mitteamalgatamise osa küsiti asjaomaste asutustelt seisukohta:

Muinsuskaitseamet (11.09.2017 kiri nr 1.1-7/2117-1): nõustub tee kavandamisega kultusekivi kaitsevööndis. Arvestades Nabala küla väljakujunenud struktuuri ja maastikukasutust, nõustub Muinsuskaitseamet ka hoonestusala määramisega kultusekivi kaitsevööndisse üle tee positsioonil 1. Kultusekivi mitte arvata ühegi õueala koosseisu, et oleks tagatud igaihe vaba juurdepääs mälestisele. Kui mullatööd toimuvad kultusekivile lähemal kui 10 meetrit, tuleb tagada mullatöödel arheoloogilised uuringud (meetod: arheoloogiline jälgimine, vajadusel arheoloogiline väljakaevamine). Uuringute seotud kulud kannab tööde tellija (MuKS § 35 lg 7, § 40 lg 5). Arheoloogilisi uuringuid võib läbi viia Muinsuskaitseameti vastavat tegevusluba omav ettevõtja (MuKS § 34 lg 4, § 36). Ülejäänud kaitsevööndi ulatuses ning selle lähistel tuleb pinnasetöödel arvestada kultuuriväärtustega leidude ja arheoloogilise kultuurikihi ilmsikstuleku võimalusega. Muinsuskaitsealadest tulenevalt (§ 443) on leiu, arheoloogilise kultuurikihi, sh inimluud, ilmmemiseleidja kohustatud tööd katkestama, jätma leiu leiu kohta ning teavitama sellest Muinsuskaitseametit. Detailplaneeringuga näha ette ka kultusekivi lähiümbruse korrastamine.

Terviseameti Põhja talitus (22.09.2017 kiri nr 9.3-1/5672): on tutvunud KSH algatamata jätmise otsuse eelnõuga ning ei esita vastuväiteid KSH algatamata jätmise otsuse eelnõule. Lisaks märgitakse, et planeerimismenetluse käigus tuleb arvestada veeseaduse § 28 lg 1 sättega ja veeseaduse alusel kehtestatud Vabariigi Valitsuse 16.05.2001 määruse nr 171 “Kanalisatsiooniehitiste veekaitsealade” nõuetega (sh kuja). Joogivee puurkaevu sanitaarkaitseala ja kanalisatsiooniehitiste kuja ei tohi kattuda. Ühtlasi tuleb joogiveeallika valikul lähtuda sotsiaalministri 02.01.2003 määruses nr 1 “Joogivee tootmiseks kasutatava või kasutatava kavatsetava pinna- ja põhjavee kvaliteedi- ja kontrollinõuded” sätestatud nõuetest.

Põllumajandusamet (26.09.2017 kiri nr 14.2-1/16691-1): Lähtuvalt 1977. aastal ehitatud maaparandussüsteemidest nr 4109460020010 (Paali 2 ehitist, kood 001) ja nr 4109460020030 (Ratasessa ehitist, kood 001) ei pea Põllumajandusameti Harju keskus vajalikuks keskkonnamõjude strateegilise hindamise algatamist eespool nimetatud kinnistul. Samas toetatakse seisukohta, et planeeringus arvestatakse vajadusega tagada naaberkiinnisajal paikneva maaparandussüsteemi toimimine. Detailplaneering esitada Põllumajandusametile kooskõlastamiseks.

Keskonnamõju (03.10.2017 nr 6-2/1710169-2): on seisukohal, et Jõeääre kinnistu detailplaneeringuga ei kaasne teadaoleva informatsiooni alusel eeldatavalt olulist keskkonnamõju, mistõttu pole KSH algatamine eeldatavalt vajalik.

Detailplaneeringu eesmärgiks on Jõeääre katastriüksuse (katastritunnus 30401:001:2632) kruntideks jagamine. Detailplaneeringuga nähakse ette Nabala külakeskme kõrvale kuue elamumaa sihtotstarbega krundi rajamist olemasoleva kõrghaljastuse (lepametsa) alale. Viiele moodustatavale krundile määratakse tingimused tiheasustuse põhimõttel ja ehitusõiguse ühe kuni kahekorralise üksiklamu ja ühe kuni ühekorralise abihoonest püstitamiseks, ehitisealuse pinnaga krundil kokku kuni 171 m². Ühele

moodustatavale krundile määratakse tingimused hajaasustuse põhimõttel ja ehitusõiguse ühe kuni kahekorralise üksiklamu ja kolme kuni ühekorralise abihoonest püstitamiseks, ehitisealuse pinnaga krundil kokku kuni 500 m². Planeeringu lahendusega antakse suunitlused ala heakorras-tuse, haljastuse, juurdepääsuteede, parkimise ja tehnovõrkudega varustamise osas.

Detailplaneeringu koostamise algataja ja kehtestaja on Kiili Vallavolikogu (Nabala tee 2a, Kiili alev). Detailplaneeringu koostamise korraldaja on Kiili vallavalitsus (aadress Nabala tee 2a, Kiili alev 75401, Harjumaal, telefon 679 0260, e-post info@kiilivald.ee). Detailplaneeringu koostaja on OÜ Hirundo (aadress Sõpruse pst 218-13, 13416 Tallinn, tel 520 3279, e-post taimi.kirs@gmail.com). KSH eelhinnangu koostajaks on Kiili Vallavalitsus (aadress Nabala tee 2a, Kiili alev 75401, Harjumaal, telefon 679 0260, e-post info@kiilivald.ee).

Otsusega saab tutvuda tööpäeval Kiili Vallavalitsuses (Nabala tee 2a, Kiili alev, keskkonnanõunik Siiri Treimann, tel 679 0278 või info 679 0260).

Üldplaneeringut muutva detailplaneeringu Mõisakülas Tõnnu detailplaneeringu avalik väljapanek Kiili Vallavalitsuses, Nabala tee 2a, 18.12.2017–15.01.2018

Planeeritav maa-ala asub Harju maakonnas, Kiili vallas, Mõisakülas. Detailplaneeringu eesmärgiks on Tõnnu katastriüksusele (katastritunnus 0401:001:1264) ehitusõiguse seadmine ühe kuni kahekorralise üksiklamu ja kahe kuni ühekorralise abihoonest püstitamine, ehitisealuse pinnaga krundil kokku kuni 350 m². Lisaks lahendatakse planeeringuala heakorras-tuse, haljastuse, juurdepääsuteede, parkimine ja tehnovõrkudega varustamine. Juurdepääs alale on lõunast, Tõnumardi-Põdra teelt (Tõnumardi-Põdra tee T1; kü nr 30401:001:1980). Lähtuvalt Kiili valla ÜVK arengukavast, jääb planeeringu ala välja ühisveevarustuse ja -kanalisatsiooniga hõlmatud piirkonnast.

Tõnnu detailplaneeringu alale ulatub kinnismälestise kaitsevöönd: asulakoht (registriumber 17920). Kinnismälestis on arvele võetud aastast 1998. Mälestise seisund on klassifitseeritud rahuldavaks. Tegemist on piirkonnaga, kus on säilinud vana ehitusubstants ning ajalooline asustustruktuur – hoonetekobar asub põllumassiivide vahel. Ühe hoone lisandumisel hoonetekompleksi hulka ei nähtu olulist negatiivset mõju ümbritsevale, pigem on tagatud piirkonna asustuse jätkumine. Tööde tulemusel peaks sündima hea tava kokkulepe alade miljöod arvestavaks piirkonna arendamiseks. Muinsuskaitseameti kirjaliku loata on kinnismälestise alal ja selle kaitsevööndis keelatud: 1) ehitamine, teede, kraavide ja trasside rajamine, muud mulla- ja kaevetööd ning maaparandustööd; 2) kinnismälestise vaadeldavuse sulgemine.

Käesolev detailplaneering on Kiili valla üldplaneeringut muutev. Krunt on üldplaneeringu kaardil märgitud maaparandussüsteemiga põllumaaks. Maa-ameti kaardi järgi on Tõnnu katastriüksus 100% elamumaa sihtotstarbega. Kiili valla üldplaneeringu järgi asub Tõnnu katastriüksus miljööväärtusega alas. Üldplaneeringuga määratud miljööväärtuslikes piirkondades kehtib detailplaneeringu kohustus ning kehtib reegel: üks elamu 2 ha kohta, kusjuures piirdega võib piirata vaid elamut ümbritseva ala kuni ca 2000 m². Kuna Tõnnu katastriüksuse pindala on 6692 m², on käesoleva detailplaneeringu puhul tegemist üldplaneeringut muutva detailplaneeringuga.

Tõnnu maaüksuse detailplaneering on üldplaneeringut muutev. Detailplaneeringu avalik väljapanek toimub Kiili Vallavalitsuses, Nabala tee 2a, Kiili alev, Kiili vald ajavahemikus 18.12.2017–15.01.2018. Detailplaneeringuga on võimalik tutvuda Kiili Vallavalitsus tööpäevadel kohapeal või digitaalselt Kiili valla geoinformatsioonis EVALID.

TEE-EHITUSE INFOLEHT

Ääsmäe-Kohatu teelõik

Huvitavat

Ääsmäe-Kohatu teelõik faktides

- Tallinna-Pärnu-Ikla maanteel rekonstrueeritav Ääsmäe-Kohatu teelõik kulgeb Saue vallas Ääsmäe ja Taga-metsa küla maadel ning Kernu vallas Muusika, Ruila, Metsanurga ning Kohatu küla maadel.
- Rekonstrueeritav lõik on algelt ehitatud aastatel 1958–1960. Viimane suurem rekonstrueerimine toimus 2000. aastal.
- Põhitee ehitatakse 8 km pikkusel lõigul möödasõidualadega 2+1 sõiduradadega II-klassi nõuetele vastavaks maanteeks. Kokku rajatakse vaheldumisi kuus möödasõidu lõiku pikkusega 900–1527 meetrit.
- Tervikliku 2+1 trassi ehitamiseks likvideeritakse nii palju olemasolevaid kinnistute ja kohalike teede mahasõite kui võimalik. Kinnistute ühendamine põhimaanteega tagatakse juurdepääsuteedega.
- Kogu 2+1 lõigul puudub peateelt vasakpöörde võimalus. Vasakule pöördumine tagatakse paremasse teeserva rajatavate samatasandiliste aeglustuslüüsiga tagasipöördesilmuste kaudu. Vasakpöörde tegemiseks peab juht esmalt reastuma paremasse teeserva, aeglustuma ning seejärel saab peatee risti ületada.
- Rajatakse spetsiaalselt ulukitele mõeldud Kohatu ökodukt ning Vasalemma jõe ületamiseks Kernu sild. Ökodukt on plaaniliselt paraboolse kujuga, mille laius on vahemikus 50–65 meetrit. Kernu silla tekiplaadi laius on 19 ning pikkus 21 meetrit.
- Leping tööde teostamiseks sõlmiti Maanteeameti ja Nordecon AS vahel 25. oktoobril 2016. Lepinguline ehitustööde valmimistähtaeg on 2017. aasta lõpp.

Ääsmäe-Kohatu objekti tehtud töödest

Mahukas tee-ehitus Tallinna-Pärnu maanteel on jõudnud lõpusirgele. Hetkel tegeldakse veel pörkepiirete paigaldustööde, ajutise teemärgistuse markeermistööde ja Kohatu ökodukti müraseinte rajamistöödega. Ilmastikust tulenevalt lõpetatakse püsimarkeering ning haljastustööd 2018. aastal.

Ääsmäe-Kohatu projekti eesmärk oli lõigu rekonstrueerimine 2+1 möödasõidualadega tänapäevaseks maanteeks koos tagasipöörde kohtade ja kohaliku liikluse lahendamiseks. Uus liiklussõlm muudab liikluse sujuvaks, mugavamaks ja ohutumaks.

Liiklejate ohutuse tagamiseks on vähendatud maanteele otse suubuvaid kinnistute mahasõite. Neid kasutanud sõidukid on suunatud kogu- ning hooldusteede kaudu uutele tagasipöörde sõlmedele, kustkaudu on võimalik turvaliselt jätkata liiklemist nii Tallinna kui Pärnu suunas.

Maanteelt õuealadele leviva müra leevendamiseks on rajatud mitmesse kohta pinnasest müra-
valle.

Samuti on rekonstrueeritud lõigu Tallinna-poolsesse otsa, tee vasakusse serva, rajatud standardne betoonelementidel mü-

ratõkkesein, mis ühtlasi töötab ka pörkepiirdena.

Nii nagu on mõeldud kohalike ja lõiku läbivate liiklejate ohutusele, on suurt rõhk pandud ka ulukite turvalise liiklemise tagamiseks. Vältimaks sõidukite ja ulukite kokkupõrkeid, on kogu rekonstrueeritud lõik ääristatud ulukitaradega. Kinnistute mahasõitudele ja ristmikele, kus ulukitar on katkestatud, paigaldati loomarestid, mis takistavad ulukite maanteele pääsemist. Kokku paigaldati 22 loomaresti, mis on 4,7 meetrit laiad ning 3 meetrit pikad.

Ühe keskkonnamõjude leevendusmeetmena on ulukitara katkestuste piirkonda rajatud ulukite tagasihüppekohad, mis koosnevad kahest meetrikõrgusest rambist. Kahe rambi keskel on viis meetrit pikk auk maapinnas, mille kaudu pääsevad loomad rambilt metsa suunas liikuma. Kokku on teelõigule ehitatud 8 tagasihüppekohta.

Antud lõigu 35. kilomeetril asub rohekoridor K8 ning tee läbib ulatuslikku metsaala. Seetõttu rajati loomade turvaliseks teeületuseks ka Kohatu ökodukt.

Ehitustööd tellis Maanteeamet ning omanikujärelevalvet tegi Sweco EST OÜ, ehitustööd teostas Nordecon AS. ■

Aeglustuslüüsiga tagasipöörde koht.

Valminud 2+1 teelõik.

3x Nordecon AS

Uus sild Vasalemma jõe

□ Vahetult enne ehitusobjekti Pärnu-poolset otsa ületab tee Vasalemma jõe rajatud Kernu silla.

Madis Padu

AS Nordecon projekti juht

Maanteeamet soovis vana silla asukohale uue rajamist, sest olemasolev sild ei vastanud enam tänapäevastele liikluskorraldustele ja uue tee gabariitidele, lisaks ei olnud selle tehniline seisukord piisavalt hea.

Vana raudbetoonist raamsild ehitati 1959. aastal ning see järgis Vasalemma jõe sängi, mistõttu asetses see tee suhtes 66-kraadise nurga all.

Tulenevalt Tallinna-Pärnu maantee olulisusest, selle suurest liikluskorraldusest ja asjaolust, et uus sild tuli rajada täpselt vana silla kohale, algasid ehitustööd ümbersõidutee rajamisega.

Kui liiklus oli turvaliselt ümberpöördele suunatud, sai alustada vana, pea poole meetri paksuse tekiplaadi ning kaldasammaste lammutustöödega.

Vast kõige keerukamaks sai ehitustööde juures asjaolu, et tööde teostamisel ei saanud keskkonnanõuetest tulenevalt jõe sängi ehituse tarbeks ümber suunata. Seega tuli jõe põhjast palju sügavamale jäävate vundamentide rajamisel vastakuti seis-

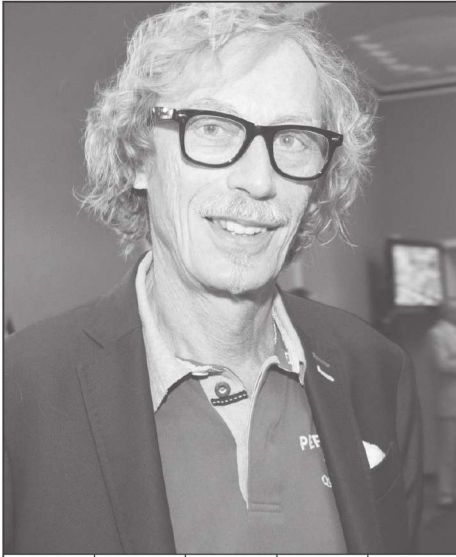
Ehitusaegne ümberpöige.

ta süvendisse tungiva veega. Selle juures mängis raskendavat rolli ka käesoleva aasta sademete rohkus, millega kaasnes kõr-

ge veetase – see oli pea terve ehituse perioodil läbi aegade mõeldud maksimumi lähedal.

Vaatamata eeltoodud raskus-

tele valmis sild planeeritult. Kõrge veetasemest tulenevalt lõpetatakse kaldakindlustuse tööd pärast veetaseme langemist. ■

	EESTI LINN	TAAVI ... (POLIITIK)	AMPER	MÄNGU OSA TENNIS	TEISIPÄEV	KOHT LÄÄNE-VIRUMAAL	TELEKANAL	...-KIOSK	ALGE		MÄÄRDE-AINE	ARVUKALT	...-MAIL	AVAI	AASTA	MEIE	VÄINO ... (NÄITLEJA)	
	KOHT PÕLVAMAAL									KOOLITAMA NARKOOTIKUM								KÜÜNDIMA
	LIKLUS-ÕNNETUS		...-POST		SIDESÕNA			VIIBIDA					EHK		LAHT PÕHJA-EESTIS ... DIESEL (FILMISTAAR)			
	NIMI →															EUROOPA LIIT		
	ANTIVIRUS		TERA-MINUT		GRAMM ... MOORE (FILMISTAAR)		REEDE		DETSI-LUURAJA		HI...KLM KOHT PÄRNUMAAL		REET ... (SAATEJUHT)					
	PLII	AMERIJIT-SIUM IVO UUKIVI		KÕRGENDUS-MÄRK						TÖÖLINE TALUS JÄRJEST TÄHED							TONN	TEKSTI-SÕNUM
	KUU	... LE COQ	NOOT	VÄIKE MAAHARI-MISRIIST			EESTI LINN VANUSES					SEAL-HULGAS C...EFGH			TAHTMINE			
LIND					LAHENDUS →								LÕÖKPILL					
AAR		EDWARD INDIAN-LASTE TROFEE			EESTI RAHVA RISTSÕNAD	RIIGI INFO-SÜSTEEMI AMET ... SEEMAN			PIKK INGL K MUUD				PUHANG KOHT HARJUMAAL			SIHT-ASUTUS		
ILTA-SANOMAT			N ... S W		AASIA RIIK	SINEAD ... CONNOR	STIG RÄSTA JAAN ... (LAULJÄ)		SEE TÄHENDAB LEIDLIK		HAPNIK		MADAL NAISHÄÄL KAARTIDE KOGUMIK					
	SÜSTEMATI-SEERITUD KOGU KUNSTITEOS		2 X TÄHT							TULEMÄGI ITAALIAS PÕSK			ANNI ARRO					
GEO-			...BC	TEE LADINA K	ÄRIPÄEV		SAMOA LINN	SAKSA TELEKANAL			KURI	ÜLELOOMU-LIK NÄHTUS						
ROCCA ... MARE			NIMI →															
			POSTIMEES															
AIDAKEI					ARTUR TALVIK		RAHUNEMA							ROBERT ... NIRO				
					RAADIUS		INFO							JOOD				
LIITER		PRANT-SUSMAA LINN							KÕRGE RIIGI-AMETNIK LÄHIS-IDAS									

Harju Elu kolme kuu tellimuse võitis Niina Sepman, palju õnne! Selle lehe ristsõna lahendajate vahel läheb loosi Harju Elu kolme kuu tellimus. Vastused saata vastus@harjuelu.ee või toimetusse Pärnu mnt 139E/11, Tallinn 11317, loosi jõuavad vastused, mis on saabunud hiljemalt kolmapäeval. Esemelised auhinnad saab kätte toimetusest. Eelmise ristsõna vastus "esileedid".

ETV telekava 4.–10. detsember

4. detsember

06.55 Terevisioon
08.55 Hercule Poirot: Ristiku-ningas
09.50 Terevisioon*
11.50 Maahommik*
12.35 Wend Weis, 7/10: Nakatu*
13.05 PÕFFi kaheksa ja pool, 11/11*
13.30 Reisile minuga 12: Tbilisi ja Mukhrani loss*
13.55 Õõlikooli rännakud: Has-so Krull*
14.55 Sinine, must, valge: Sinine 1988*
15.40 LIVEstonia, 24/24*
16.10 Kolkakomissar Sophie Haas: Vastupandamatu guljašš
17.00 Aktuaalne kaamera
17.05 ENSV 5: Naistejama
17.35 Hercule Poirot: Ristiku-ningas*
18.30 Aktuaalne kaamera
19.00 Ringvaade
20.00 Osoon
20.30 Iseolemine, 8/10
21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm
21.30 Sport
21.40 Välisilm
22.15 Välisilma dokk: Putini kättemaks, 1/2
23.10 See on ju Sibeliust!, 1/8: Välimus ja olemus*
23.20 Ringvaade*
00.21 ERR.ee uudised

5. detsember

06.55 Terevisioon
08.55 Hercule Poirot: Unenägu
09.50 Terevisioon*
11.50 Hommik Anuga*
13.05 Osoon (subtiitritega)*
13.35 Välisilm*
14.10 Saientoloogia salateenis-tus. Dokfilm
15.10 EV100. Hetk ajaloos: Tõ-nissonid*
15.15 5800 kilomeetrit koolini*

6. detsember

06.55 Terevisioon
08.55 Hercule Poirot: Looritatud daam*
09.50 Terevisioon*
11.50 Prillitoos (subtiitritega)*
12.45 Täheadamisi: Reformat-sioon 500*
12.50 EV100. Leiutades Eestit: Agnese häälemuutja*
13.00 Riigikogu infotund
14.00 Iseolemine, 8/10*
14.35 Foyle'i sõda: Nad võitlesid põldudel*
16.10 Kolkakomissar Sophie Haas: Munamüüja surm
17.00 Aktuaalne kaamera
17.05 ENSV 6: On kuskil pulma-päev...
17.35 Hercule Poirot: Looritatud daam*
18.30 Aktuaalne kaamera
19.00 Ringvaade
20.00 Pealtnägija
20.45 Suud puhtaks
21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm
21.30 Sport
21.40 Suud puhtaks
23.00 Eluaur. Dokfilm

7. detsember

00.20 See on ju Sibeliust!, 3/8: Tervis ja närvid*
00.30 Ringvaade*
01.34 ERR.ee uudised

06.55 Terevisioon
08.55 Hercule Poirot: Kadunud kaevandus
09.50 Terevisioon*
11.55 Pealtnägija*
12.45 Foorum*
13.45 OP*
14.15 Töörööbikud, 13/16*
14.45 Reformatsioon 500, 5/8*
15.20 Loomaart doktor Mer-tens: Mis kokku kuulub*
16.10 Kolkakomissar Sophie Haas: Rabalaip
17.00 Aktuaalne kaamera
17.05 ENSV 6: Katarsis tardu-muskraampides
17.35 Hercule Poirot: Kadunud kaevandus*
18.30 Aktuaalne kaamera
19.00 Ringvaade
20.00 4x4. Kaukaasia, 2/10
20.30 Tujurikkuja 2013
21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm
21.30 Sport
21.40 Uudishimu tippkeskus, 13/16
22.10 MI: Huik Helsingis
22.40 Soome 100. aastapäeva kontsert Oulus
00.10 See on ju Sibeliust!, 4/8: Raha ja naudingud*
00.20 Üks koorilaul: Ave Maria*
00.30 Ringvaade*
01.32 ERR.ee uudised

8. detsember

06.55 Terevisioon
08.55 Hercule Poirot: Korni müsteerium
09.50 Terevisioon*
11.50 Suud puhtaks*
13.15 MI: Huik Helsingis*
13.45 Soome 100. aastapäeva

kontsert Oulus*
15.15 Üks koorilaul: Ave Maria*
15.20 Doktor Martin*
16.10 Kolkakomissar Sophie Haas: Keegi peab soolot laulma
17.00 Aktuaalne kaamera
17.05 ENSV 6: Limonaadi Joe
17.35 Hercule Poirot: Korni müsteerium*
18.30 Aktuaalne kaamera
19.00 Ringvaade
20.00 Töörööbikud, 14/16
20.30 Wend Weis, 8/10: Tartu
21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm
21.30 Sport
21.40 Matti. Draama
23.55 See on ju Sibeliust!, 5/8: Papa ja pere*
00.10 Ringvaade*
01.10 ERR.ee uudised

9. detsember

07.30 Niimuudu om: Pirrukorv
07.50 EV100. Leiutades Eestit: Agnese häälemuutja*
07.55 Ringvaade*
08.55 Üks koorilaul: Talvemust-rid
09.00 Töörööbikud, 14/16*
09.30 Uudishimu tippkeskus, 13/16*
10.00 Maahommik
10.45 Õnne 13 (subtiitritega)*
11.15 Pealtnägija (subtiitrite-ga)*
12.00 Tujurikkuja 2013*
12.30 Osoon*
13.00 LIVEstonia, 1/24*
13.25 Puls: Kristuse mõrja*
14.15 Loomaart doktor Mer-tens: Vale kahtlus
15.00 Suud puhtaks*
16.30 Hommik Anuga*
17.40 Doktor Martin: Pojad ja armastajad
18.30 Aktuaalne kaamera
18.40 Loodusdokk: Ühe järve lu-gu
20.05 Reisile minuga 12: Kaz-be-gi mägi ja Kahheetia

20.30 Õnne 13
21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm
21.20 Sport. Sport
21.35 Koduigatus: Mida külvad, seda lõikad
22.25 Saatana mõrja. Draama
00.10 Õõlikooli rännakud: Bio-loog Fred Jüssi. Kakerdaja raba
01.10 See on ju Sibeliust!, 6/8: Töö ja inspiratsioon
01.23 ERR.ee uudised

10. detsember

07.30 Üks tegu: Vorstitegu
07.40 Üks tegu: Riidetegu
07.50 Tareq Taylorig Põhjamaade kokakunst: Kemi
08.15 Sinine, must, valge, 2/3: Must 1988
09.00 Täheadamisi: Reformat-sioon 500
09.05 Prillitoos
10.00 Hommik Anuga
11.10 Wend Weis, 8/10: Tartu*
11.40 Reformatsioon 500, 6/8
12.10 Matti*. Draama
14.25 Koduigatus: Mida külvad, seda lõikad*
15.10 Iseolemine, 8/10*
15.40 4x4. Kaukaasia, 2/10*
16.10 Reisile minuga 12: Kaz-be-gi mägi ja Kahheetia*
16.30 Eesti-Soome 200
18.30 Aktuaalne kaamera
18.40 Põranda all. Dokfilm
19.20 Foyle'i sõda: Närvide sõda
20.55 EV100. Leiutades Eestit: Karlose tahvlitolmuimeja
21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm: Nädal
21.40 Sport. Sport
22.00 EV100. Hetk ajaloos: Oo-tamatu ettepanek
22.05 Lahendamata juhtum. Faasanijah. Krimifilm
00.05 See on ju Sibeliust!*
00.25 Tujurikkuja 2013*
00.58 ERR.ee uudised

Mälumäng

Sügisnemo 2017

9. mäng

1. Sada aastat tagasi ehk 26. novembril 1917 alustas hokiliiga NHL. Esimesel hoo-ajal mängis viis klubi. Neist kaks osaleb NHLis tänaseni. Nimetage need klubid.
2. Karl Terras oli Eesti riigisekretär 5. jaa-nuarist 1920 kuni 1. septembrini 1940. Kõrges ametis töötas ka tema noorem vend Artur ja seda aastatel 1941–1944. Erinevalt Karlilt, kes hukkus Gulagis, pääses Artur põgenema ja suri Rootsis. Millises ametis Artur Terras oli?
3. Tennis oli suveolümpia kavas esimestest mängudest ku-ni aastani 1924. Uuesti sai tennisest täieõiguslik olüm-piaala Souli mängudel. 1968 korraldati Mexicos näidis-turniir. Kes olid naistest ja meestest selle võitjad?
4. 1970ndatel planeeriti seda hoonet praeguse Gonsiori tänava lõpetuseks. See pidi kerkima Mäekalda tänavale. Hoonel pidi olema keskel kõrge torn ning selle ümber ma-dalad korpused. Ehituseni Kadriorus ei jõutud, tegelikkus-es rajati igati vajalik hoone hoopis mujale. Milline?
5. Suvemõisa mainiti esimest korda aastal 1784. Praegu-seni säilinud peahoone valmis 1905. ENSV ajal tegutses seal pioneerilaager. Praegune omanik ehk RKAS haldab objekti aastast 2014. Nimetage objekt.
6. Euroopas kestis see periood alates 14.(või 16.)–19. sa-jandini. Tippajad olid aastatel 1570–1630 ja 1675–1715. Millistest looduserioodidest on jutt?
7. Urmas Ott jõudis teha saateid mitmes Eesti ning Vene-maa telekanalis. Millist nime kandis tema intervjuude sari TV1s 2001. aasta kevadel? Seal vastasid küsimustele sep-tembrikuiste presidendivalimiste kandidaadid.

Eelmise voo-ru vastused: 1. teater Varius, 2. Saue, 3. "Krahv Luxemburg", 4. Philadelphia soul, 5. valitud paavsti esitlemine lausega "Habemus Papam", 6. Coop Pank ja Luminor, 7. esimene homoabielu Saksamaal. Eelmise voo-ru punktid: Arvi Matvei, Tiit Kuuskme, Allan Espenberg ja Rein Kooli 14, Aivar Laine 13, Peeter Bök-ler 12, Gennadi Vihman 10 punkti. Küsimused koostas Allar Viivik. Vastused saada allar@harjuelu.ee.

"Meie juhid ja spetsialistid kasvavad Maxima seest. Oleme selle üle uhked ning panustame oma inimestesse korraldades erinevaid koolitusi ja pakkudes enesearenguvõimalusi."

Marko Pöder, juhatuse liige

Kutsun Sind ühinema

Maxima uue kaasaegse **XXX** kaupluse meeskonnaga.

Meie **uus kauplus** asub looduskaunis kohas Loomaaia naabruses, aadressil **Ehitajate tee 148** Tallinnas.

Tule, **hoolitseme koos**, et iga päev saaksid **170 000 Eesti elanikku** kiiresti, mugavalt ning parima hinnaga soetada värsked toidu- ja esmatarbekaupu.

Meie jaoks **on tähtis iga inimene** ning meie töötajate hulgas on **inimesed erinevas eas ja rahvusest**.

Pakume Sulle töötingimusi, mis vastavad Sinu vajadustele:

- ✗ tööd kodu lähedal
- ✗ sooja tasuta lõunat
- ✗ stipendiumeid meie töötajate õpihimulistele lastele
- ✗ ühisüritusi
- ✗ paindlikku töögraafikut ja/või osakoormust
- ✗ tuge perele tähtsate sündmuste ajal
- ✗ soodustusi meie meeskonnaliikmetele
- ✗ preemiat uue poe avamise eest

Korraldame tasuta transpordi ja majutuse väljaspool Harjumaad elavatele töötajatele.

Lisainfo:

Valikus mitmed erinevad ametikohad! Helista meile **5556 6239** või kirjuta **personal@maxima.ee**

REITING REITING KOOLITUSKESKUS
KOOLITUSED TALLINNAS!

11.12 – 29.03 Täiskasvanute koolitaja koolitus
11.12 – 16.01 Raamatupidamise juhendatud praktika
12.12 – 06.03 Raamatupidamiskursus
13.12 – 27.12 E-poe loomine

reiting.ee | 652 5982 | koolitus@reiting.ee | f reiting

JÕELÄHTME VALLAVALITSUS TEATAB:

Detailplaneeringu osaline kehtetuks tunnistamine

Jõelähtme vallavolikogu võttis 16.11.2017 vastu otsuse nr 20 "Jõelähtme Vallavolikogu 25.04.2000 otsusega nr 14 "Jõelähtme valla Uusküla küla LIIVA I maaüksuse detailplaneeringu kehtestamine" kehtestatud detailplaneeringu osaline kehtetuks tunnistamine Nuudi tee 22 ja 24 kinnistute osas".

Maaomanikud esitasid 20.06.2017 Jõelähtme Vallavalitsusele detailplaneeringu osalise kehtetuks tunnistamise taotluse, põhjendades seda sooviga loobuda detailplaneeringu edasisest elluviimisest. PlanS § 140 lg 1 p 2 kohaselt võib kehtestatud detailplaneeringu kehtetuks tunnistada, kui planeeringu koostamise korraldaja või planeeritava kinnistu omanik soovib planeeringu elluviimisest loobuda. Otsuse vastuvõtmise ajaks on maaomanikud detailplaneeringu Nuudi tee 22 ja Nuudi tee 24 kinnistute osas osaliselt realiseerinud ning teavitanud vallavalitsust, et ei soovi detailplaneeringut detailplaneeringu realiseerimata osas ellu viia, vaid liita Nuudi tee 22 ja Nuudi tee 24 kinnistud üheks elamumaa kinnistuks. Nimetatud eesmärk on saavutatav detailplaneeringu osalise kehtetuks tunnistamise järgselt maakorralduslike toimingutega.

Võttes arvesse otsuses toodud motive, leidis Jõelähtme Vallavolikogu, et Uusküla küla Liiva I maaüksuse detailplaneeringu osaline kehtetuks tunnistamine Nuudi tee 22 ja Nuudi tee 24 osas ei too kaasa planeeringuala puudutatud isikutele negatiivseid mõjutusi ega nende olukorra halvenemist.

Samuti puudub avalik huvi, mis välistaks detailplaneeringu osalise kehtetuks tunnistamise ning ei ole teada asjaolusid, mis tingiksid detailplaneeringu täies ulatuses kehtima jäämise. Detailplaneeringu osaline kehtetuks tunnistamine ei riiva kolmandate isikute õigusi ega huviseid.

KAS EESTLANE TUNNEB HÄSTI RAVIMTAIMI?

Ravimtaimi tundes saab oma tervist turgutada

TERVIS

Kaire Uusen

info@harju.ee

□ "Ükski taim pole imetaim, igal ravimtaimel on omad head ja vead. Samuti tuleks meele pidada, et ravimtaim võib vae kasutamise korral teha ka kahju," rõhutab Harjumaal elav ravimtaimede kasvataja, raamatute autor ja koolitaja Tiiu Väinsaar.

Kui Harjumaal on muidu palju ettevõtteid, siis ravimtaimede kasvatajaid on siin võrreldes ülejäänud Eestiga vähe. Rae valla elanik Tiiu Väinsaar, kes on ravimtaimi kasvatanud enam kui 30 aastat – viimased aastad küll vaid enda jaoks –, on märganud sama: "Tugevatest tegijatest on Harjumaal Lilleoru MTÜ, aga ega rohkem eriti pole."

Pärnust pärit Tiiu huvi ravimtaimede vastu algas lapsepõlves, kui ta veetis kõik suved Peipsi ääres Mehikoormas vanaema juures. "Vanaemaga, kes tundis hästi ravimtaimi, käisime koos neid korjamas. See maailm oli mulle nii loomulik," ütleb ta. Kuna Rápina aianduskool pole Mehikoormast kaugel, otustas ta pärast põhikooli lõppu minna aiandust õppima. "Ka see otsus tuli väga loomulikult," tõdeb Tiiu.

Kaheksakümneendate keskel, kui ta oli töötanud pikalt Tallinna Haljasalade Trustis, tundis Tiiu, et vajab oma mingisugust suunamist. "Hakkasin otsima ravimtaimede kohta kirjanud, mida sel ajal oli väga raske kätte saada," räägib ta.

Maailmas löi siis laineid kultusteos, Maria Trebeni "Tervis Jumala apteegist", mis avaldas eestlastelegi mõju. "See raamat oli mulle tõeline äratus," tunnistab Tiiu.

Kui kaheksakümneendate lõpus hakati talusid tagastama ja taastama, oli Tiiu abikaasal õnneks olemas sünnitalu Aruvallas. "Olin sel ajal Tallinnas hea palga peal, aga ütlesin mehele, et lähme maale elama ja ravimtaimi kasvatama. Mees ei olnud küll alguses mõttest sugugi vaimustuses, aga siiski tulime," naerab Tiiu.

Päevakübara maaletooja

Kui ravimtaimede kasvatus sai hoo sisse, avanes aiandusharidusega Tiiul võimalus juba Soomes oma teadmisi täiendada. Seal sai ta ka fütoteraapeudi kutse ja hakkas seejärel ise teisi õpetama.

Esimised ravimtaimed, mida Tiiu kasvatama hakkas, olid n-ö tavalised, mis saada olid ja mida Eestis tunti: "Hakkasin Soomest ka uusi seemneid tooma ja jagasin neid teistele. Julgen öelda, et olen purpur-siilkübara ehk punase päevakübara maaletooja. Oma aeda tõin ka kõrge vägiheina."

Sel ajal hakkas Tiiu ka met-sast ravimtaimi tooma ja katse-

Tiiu Väinsaar 2016. aasta suvel.

Tiiu Väinsaare erakogu

tama, kuidas need põllul kasvavad, panes kõik täpselt kirja. Kui Tiiult küsida, millised ravimtaimed on tema arvates üle kõige, loetleb ta kiiresti: nõges, võilill, raudrohi.

"Iga päev neid ei jooda, ainult siis, kui vaja, aga need on tõelised jõuandjad." Järgmised tema eelistuste pingereas on saialill, purpur-siilkübar – kõik need aitavad immuunsust tugevdada ja neid võiks igaüks ise kasvatada.

Lemmikuid on Tiiul ravimtaimede seas aga palju: näiteks erinevad mündid, salvei, iisop, meliss, naistenõges. Tänapäeval on kõik kaugetest maadest pärit ravimtaimed meilgi saadaval, aga Tiiu ise hindab üle kõige Eesti looduses kasvavaid taimi. "Me oleme siia sündinud ja kõik need taimed, mis siin kasvavad, on kindlasti kasulikud."

Tuleb tunda

Nagu Eesti elus on palju kontraste, on ka ravimtaimede tundmises. Tiiu koolitustel käivad inimesed, kes on üldiselt head taimetundjad ja üllatusi ei teki. Vaid ükskord, kui ta rääkis orasheina kasulikkusest, leidis üllatujaid. Argielus võib aga kohata inimesi, kes ei tunne üldse taimi.

Ühte ei tohi aga unustada – nimelt seda, et kõik ravimtaimed on ravimid, mis valesi või tihti tarvitades võivad tervisele kahju teha. Üks näide: naistepuna, mida korjatakse palju, ei tohiks mingil juhul tarvitada koos rahustitega, samuti ei tohiks seda teed juua iga päev.

Mõne taimi mõju on jälle veidi ülehinnatud. "Põdrakanep on muidugi väga hea, aga ei ole imetaim, vaid võrdväärse ravis paljude teiste ravimtaimede," räägib Tiiu.

Kõige tähtsam on enne ravimtaimede kasutamist lugeda kirjandust või küsida nõu asjatundjalt. Tõsiste hädade korral tuleb alati eelnevalt arsti poole

Teave

Tiiu Väinsaare soovitusel

- KÜLMETUS (halb olek ja tunne, et jääte haigeks)

Salvei tee või iisopi tee
Võtta 1 tl salveidroogi, panna külma veega keema ja kuumutada aeglaselt keemiseni. Lasta üks minut keeda ja jätta siis jook minutiks kaane all rahunema. Kurnata ja juua nii tuliselt kui võimalik. (NB! Teisi ravimtaimi ei tohiks juua tuliselt, vaid soojalt.)

Hea oleks seda teed lonksaaval juues panna jalad kuuma vanni, kuhu võib lisada 1 sl sinepipulbrit, et vanni mõju tugevdada. Jalad kuivatada, määrada Vietnam salvi varbad ja tallad sisse ning minna voodisse.

- NOHU

Küüslaugu (seda taluvad ka need, kes küüslauku ei talvi).

Purustada 1 küüslaugu küüs, valada peale klaas kuuma vett (70 kraadi), lasta tõmmata kaane all 15 minutit. Kurnata ja juua lonksaaval. Esimesel päeval võib juua kuni 4 klaasi, järgmistel 1, kõige rohkem 2 klaasi. Lisaks määrada Vietnam salvi õhtul magama heites nina peale kahele poole, ka põsesarnadele. Jalavanne teha 2–3 korda päevas.

- KÕHA

Kõha algstaadiumis sobivad: kassinaeri õis ja leht, vägiheina õis, teeleht.

Kõha pehmendavad: männikasvud, paiseleht, islandi samblik, apteegitilliseeme ja ürt.

Kuiva kõha puhul liivatee ja pune.

Juua ravimtee kuni 4 klaasi päevas. Kasutada tasub kõha puhul ka sinepiplaastri ja apteekides müügil olevaid kõhasiirupeid.

- KURGUVALU

Salvei või iisopi tee (kuristada)
1 supilusikatäis 1 kl kohta. Keev vesi valada peale, tõmmata 1/2 tundi, lisada pärast kurnamist 1 tl õunaäädikat. Kurguvalu puhul on head ka aed-liivatee või mustsõstralehe tee.

- MASENDUS

Meliss teeb rõõmsamaks! Jooge kaks nädalat kord päevas 1 klaas melissiteed.

Naistepunatee aitab samuti masenduse vastu. NB! Samal ajal ei tohi võtta rahustavaid tablette!

Unetuse puhul sobib pune tee (mis on hea maitsega) või veiste-südamerohi – kuna tee on halva maitsega, tasub osta apteegist tinktuuri.

pöörduda. Väikelaste puhul tuleb olla erilisel ettevaatlik, kasutada ainult neid taimi, mida tun-

nete ja teate. Ja näiteks kõrge palaviku puhul konsulteerige kindlasti arstiga! ☺

RAKVERE TEATER

Beth Henley

KÜLLUS

Metsiku Lääne naised

E, 22. jaan kell 19
Rae kultuurikeskuses

rakvereteater.ee piletimaailm.com 32 95 444